

FOLKETINGSTIDENDE

FORHANDLINGERNE
I FOLKETINGÅRET 1978-79

(130. ÅRGANG)

VII

Sp. 9825—11488

A/S J. H. SCHULTZ
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1980

Ministeren for skatter og afgifter (Anders Andersen):

Jeg er måske nok lidt forbavset over hr. Bernhard Baunsgaards sidste bemærkninger. Jeg har hele tiden forstået det sådan, at de radikale var tilhænger af at hjælpe, måske ikke mindst de mindre, selvstændige erhvervsdrivende. Det er i mange tilfælde de mindre, selvstændige erhvervsdrivende, der er kommet i vanskeligheder. De større virksomheder, som har en stor og løbende udenlandsk lånoptagning, har helt andre vilkår på disse områder. Her taler vi om mange mindre, selvstændige virksomheder, som på baggrund af den uheldige kursudvikling, der har fundet sted inden for nogle valutaområder, står i vanskeligheder og i så betydelige vanskeligheder, at nogle af dem må lukke deres virksomheder. Det er også et beskæftigelsesproblem.

Vi hører her, at de radikales stilling er afhængig af, om man skal træffe en beslutning i 1980 eller i 1982, hvor de fleste af disse lån vil være udløbet. Det er ikke 20-årige eller 30-årige lån, vi taler om her. Det er lån, der er optaget først i 1970'erne, og hvis udløbstider netop er de år, vi taler om, indeværende år, sidste år, de næste par år. Når man når ud over den periode, er der ikke mange tilbage af disse udlånslån. Man vil altså have, at virksomheden skal tage stilling på et tidspunkt, hvor den ikke kan overskue, om den stilling, den tager, vil være til fordel for virksomheden. Jeg vil gerne have loven udformet sådan, at den stilling, man tager, er så sikker som muligt, for at give virksomheden og beskæftigelsen det bedst mulige grundlag. Det forstår jeg altså hr. Bernhard Baunsgaard ikke er tilhænger af. Det forbavser mig ærligt talt.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Nu tror jeg, ministeren skal passe på ikke at blive for forbavset. Ministeren har nu i et par timer måttet høre efter, og derfor er ministeren vel blevet lidt træt. For det kan da ikke være meningen, at ministeren ville finde en sådan regel urimelig, al den stund der i den lov, som ministeren har stemt for om valutatab og -gevinster, ingen mulighed er for valg. Hvorfor skal der så være det for de gamle lån?

Hvis det er sådan, at det kan hjælpe nogen, så må det da være netop nu, vi siger til dem: nu får I en valgmulighed, men når I så har valgt, så kan I ikke vælge om. Jeg tror, ministeren må have været meget træt. Jeg håber, udvalget ikke er træt, når det skal behandle netop dette, om det ikke er en rimelig regel at sige, at f. eks. senest i løbet af skatteåret 1980 vælger man, om man ønsker at gøre brug af loven, og derefter er mulighederne udtømt. Det andet havde vist ikke meget med realiteterne at gøre, hr. minister. Men jeg synes, vi skulle prøve at glemme det. Hvis vi kan gøre loven lidt bedre, ville det da være en skam, om en træt minister kom til at forhindre det.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Karlskov Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til skatte- og afgiftsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

11) Forespørgsel til forsvarsministeren:

Forespørgsel af Gert Petersen (SF), Ole Henriksen (SF), Bjørn Poulsen (SF) og Ebba Strange (SF):

»Hvad kan forsvarsministeren oplyse om NATOs drøftelser om forstærket oprustning i Centraleuropa (udskiftning af våbensystemer) og om den danske regerings holdning til de planer, der er eller kan blive resultatet af disse drøftelser?«

(Forespørgsel nr. XXXII. Anmeldt 4/5 79. Fremme af forespørgsel vedtaget 10/5 79).

Anden næstformand (Karlskov Jensen):

Jeg kan meddele, at eventuelle afstemninger vil blive udsat til tirsdag den 22. maj.

Forhandling

Gert Petersen (SF):

Det kan gøres ganske kort. Der har i længere tid i pressen, den udenlandske og på det sidste i nogen grad også den danske presse, været en række meldinger om intensiverede drøftelser inden for NATO om udskiftning af atomare våbensystemer i det europæiske NATO-område, og vi syntes, allerede da vi fremsatte forespørgslen – det er jo nogle dage siden – at det var rimeligt, at forsvarsministeren gav folketingset en redegørelse for disse drøftelser og fortalte om, hvordan den danske regerings holdning til indførelse af de nye våbensystemer er. Disse nye våbensystemer betyder under alle omstændigheder en stærk forøgelse af NATOs atomare potentiel i Vesteuropa, og allerede af den grund må det interessere os, både hvad det er, der foregår, og hvad det er, regeringen vil, og hvad den mener.

Derfor har vi stillet forespørgslen, og den er jo blevet yderligere aktuel, fordi der nu har fundet møder sted ikke alene i NATOs nukleare planlægningsgruppe, hvor Danmark for tiden ikke er medlem, men også mellem NATO-landenes forsvarsministre.

Jeg går ud fra, at forsvarsministeren kan komme med en udtømmende redegørelse både for, hvad det er for noget, der foregår, og for, hvordan den danske regering stiller sig.

Forsvarsministeren (Søgaard):

Som bekendt blev det på NATOs stats- og regeringschefsmøde i London i maj 1977 besluttet at lade forsvarsministrene udarbejde et langtidsforsvarsprogram. Hensigten var at formulere alliancens forsvarskrav for perioden frem til begyndelsen af 1990'erne. Baggrunden herfor er de senere års udvikling i den militære balance mellem Øst og Vest. Det er en udvikling, som har været til ugunst for NATO.

Langtidsforsvarsprogrammet, som er udmøntet i delprogrammer for områder, som vurderes at være af særlig betydning for alliancens fremtidige forsvarsindsats, godkendes som bekendt af stats- og regeringscheferne på mødet i Washington i maj 1978.

Et af programmerne vedrører modernisering af alliancens taktiske atomvåben. Opgaven på dette område blev overdraget til den nukleare planlægningsgruppe, der i efteråret

1977 har oprettet en særlig arbejdsgruppe, den såkaldte high-level-gruppe, der nærmere skal definere de langsigtede moderniseringsbehov.

Der har naturligvis gennem årene fundet en modernisering sted af de taktiske atomvåben, men på grund af den fortsat kraftige østlige oprustning er vi i Vesten ikke desto mindre sakket bagud med hensyn til de længererækkende taktiske atomvåben.

Forholdet er jo det, at Sovjetunionen moderniserer sine taktiske atomstyrker i et omfang, som går langt ud over, hvad forsvarshensyn kan begrunde, og som heller ikke med nogen rimelighed kan siges at være fremprovokeret af udviklingen i NATO.

Især forbedringerne af de sovjetiske mellemdistanceraketter, som fra Sovjetunionen kan dække ethvert mål i Vesteuropa, må nødvendigvis vække vores bekymring. NATO har i dag simpelt hen ikke noget passende modvåben imod dette. Vi kunne derved komme i den situation at måtte eskalere en konflikt til et sådant omfang, at der ville være en risiko for, at tærsklen for anvendelsen af strategiske atomvåben ville blive sænket.

Ganske særlig det bekendte SS 20-missil, som Sovjetunionen har indført i løbet af de sidste par år, udgør en væsentlig større trussel end sine forgængere både med hensyn til præcision, mobilitet og rækkevidde. Rækkevidden er på næsten 5.000 km.

Når dertil kommer, at hvert missil er udstyret med tre sprænghoveder, og at det nuværende antal missiler på ca. 100 inden for et par år forventes at ville være tredoblet, hvorved 900 mål vil kunne rammes, må man forstå, at der blot med dette våben er tale om en afgørende forværring af vor situation.

Lad mig samtidig nævne det avancerede Backfirefly, som er udstyret med atomvåben, og hvis antal uanset den forventede SALT II-aftale vil forøges med ca. 30 pr. år. Også det tilfører Sovjetunionens taktiske atomstyrker en betydelig slagkraft og forringer dermed NATOs muligheder for effektivt at imødegå et eventuelt angreb.

Denne udvikling i Warszawapagtens våbenarsenaler er så meget mere alvorlig, som vi skal se den på baggrund af den overvægt, som USA hidtil har haft i forhold til Sovjetunionen med hensyn til de strategiske atomvåben. Den er nu ved at blive til jævnbyrdighed.

[Forsvarsministeren]

Dertil skal man så lægge, at Warszawa-pagten på de konventionelle våbens område i de fleste henseender er os talmæssigt overlegen. På nuværende tidspunkt er det imidlertid ikke klart, hvordan vi rent faktisk skal søge at imødegå denne urovækkende forskydning i den militære balance mellem Øst og Vest.

Når det er sagt, vil jeg dog gerne føje til, at jeg ikke tror, at Sovjetunionen, som forholdet er i dag, har aggressive hensigter, men midlerne er altså til stede i overvældende grad. Man er derfor i NATO opmærksom på, at der parallelt med moderniseringsovervejelserne er behov for at vurdere, om nedrustningsinitiativer er en farbar vej til styrkelse af vor sikkerhed. Det er jo således, at taktiske atomvåben som helhed ikke indgår i de løbende våbenkontrollforanstaltninger eller -forhandlinger som SALT II og MBFR.

Det er derfor en helt naturlig ting, at der er blevet nedsat en særlig gruppe, special group, til at analysere og overveje, hvorledes det måtte være muligt gennem en våbenkontrolaftale med Sovjetunionen at få tilvejebragt en begrænsning af dem af Warszawa-pagtens taktiske atomstyrker, som frembyder en direkte trussel imod Vesteuropa. Det er derfor kun ønskeligt at se spørgsmålet i en bredere sammenhæng bl. a. i relation til kommende SALT III-forhandlinger.

Jeg må dog i den forbindelse erindre om, at stats- og regeringscheferne på topmødet i Washington i maj 1978 udtalte, at indtil det viser sig muligt at opnå en stabil militær balance på et lavere niveau gennem realistiske våbenbegrænsningsaftaler, må alliancen modernisere sit forsvar i det omfang, det er nødvendigt for at opretholde en troværdig afskrækkelse.

Man vil se, at det overordnede mål i Vesten altså er at fremme afspændingen, men under opretholdelse af den nødvendige sikkerhed.

Først til efteråret vil der foreligge endelige resultater fra de nævnte to arbejdsgrupper. Herefter vil de forsvarspolitiske og de våbenkontropolitiske betragtninger blive koordineret med sigte på en forelæggelse på forsvars- og udenrigsministermøderne i december måned.

Jeg vil gerne understrege, at der altså endnu ikke er truffet nogen form for beslutninger vedrørende modernisering af NATOs

længererækkende taktiske atomstyrker. Det står allerede nu klart, at alle medlemslandene er interesseret i en løsning, som tjener sikkerheden og stabiliteten i Europa. Dette sker ikke mindst gennem en fortsat troværdighed af NATOs forsvarsevne og strategi.

Det er givet, at der ikke vil blive tale om noget forsøg på inden for NATOs atomstyrker at skabe et spejlbillede af den sovjetiske styrkeopbygning. Det er derfor heller ikke tanken, at alliancen skal udvide sit antal af sprænghoveder eller i højere grad end nu basere sit forsvar på atomvåben, således som hr. Gert Petersen i sin begrundelse for forespørgslen antydede.

Opretholdelsen af den højest mulige atomtærskel vil nu som før være NATO-landenes målsætning. Man vil forstå af, hvad jeg har sagt, at tiden endnu ikke er inde for den danske regering til at formulere en stillingtagen til disse problemer. Arbejdet er som nævnt ikke afsluttet. Som følge deraf er vi heller ikke endnu blevet bedt om en dansk politisk tilkendegivelse, og jeg vil her understrege, at den danske atomvåbenpolitik ligger fast. Der vil således ikke under de nuværende omstændigheder kunne stationeres atomvåben på dansk område.

Regeringen vil meget nøje følge udviklingen og lægge stor vægt på, at den ønskede sikkerhed og stabilitet for vore lande i videst muligt omfang søges tilvejebragt gennem våbenkontrolaftaler.

Men det er lige så klart, at regeringen ikke i dag vil afskære sig fra muligheden af at deltage i beslutninger om alliansens forsvar. Det drejer sig jo dog om vor og vore allieredes fælles sikkerhed.

Hvad indholdet af disse beslutninger end måtte blive, må de ses som en følge af den militære udvikling i Warszawapagtlandene, som ingen i Vesten realistisk kan lukke øjnene for. Vi ønsker ingen oprustning, men vor sikkerhed bør ikke sættes på spil. NATO har nu i 30 år været medvirkende til at opretholde denne sikkerhed, og derfor vil regeringen som regeringerne i de andre medlemslande gøre alt, hvad der er muligt, for at befordre en positiv udvikling gennem våbenkontrolaftaler. SALT-forhandlingerne er et godt eksempel på, at dette med tålmodighed kan lykkes.

Lad mig til sidst tilføje, at spørgsmålet også blev drøftet på mødet i NATOs for-

[Forsvarsministeren]

svarsplanlægningskomité i går. Der blev heller ikke ved denne lejlighed truffet nogen form for beslutninger om alliancens taktiske atomstyrke. Der var enighed om, at diskussionen om denne sag foreløbig sker på et grundlag, der ikke er fuldstændig klarlagt, og dette må være tilfældet, så længe de to arbejdsgrupper, high-level-group og special group, ikke har afsluttet deres undersøgelser.

På baggrund heraf har redegørelsen alene kunnet være af foreløbig karakter. Som sagen står på dette tidspunkt, er der ikke noget egentligt grundlag for en dyberegående debat om moderniseringen og de dermed forbundne våbenkontrolovervejelser.

Gert Petersen (SF):

Det hedder sig jo, at en NATO-beslutning om modernisering af atomvåben i Europa er nødvendig på grund af den voksende trussel østfra. Jeg skal senere påvise, at denne påstand i bedste fald er tvivlsom.

Under alle omstændigheder foregår der i øjeblikket en stor strategisk debat i USA og NATO, men jeg synes, at den debat bør indtrædes, og at Danmark må tage stilling til den, må være med i den. Vi ser nemlig det synspunkt vinde frem, at en kernekrig, en atomkrig kan vindes. Det er noget nyt. I årenes hed det sig, at det ville være en krig uden sejrherre. Nu er man imidlertid i den amerikanske debat begyndt at kalkulere med sejr. Det kunne man læse om i Politiken i går. En sejr til en forfærdelig pris. Men en sejr. Det kræver en række ændringer i strategien, militært i form af langt mere præcise angreb mod militære mål og politisk ved generhvervelse af en absolut overlegenhed. Altså slut med ligevægtsteorien.

Som professor Sigal, der er tilknyttet USAs udenrigsministerium, skriver i forårsnummeret af Foreign Policy, det tidsskrift, der i øvrigt er grundlagt af den nuværende amerikanske ambassadør i Danmark:

»Hvad der er på spil, drejer sig om en fundamental omvurdering af USAs strategiske tænkning og en voksende accept blandt amerikanske strateger af ideen om at udkæmpe en atomkrig. Denne nye diskussion er ikke udtryk for et overfladisk skifte i doktrinerne. Den afspejler sig i ændringer i programmerne for bombemål og våbenanskaffelse i de væbnede styrker.«

Indgåelse af SALT II-aftalen vil måske svække høgenes position noget, og derfor er indgåelsen usikker, men næppe afgørende. Den nye strategiske tænkning berøres meget af SALT II-aftalen. Dette betyder f. eks. ingenting for den nye beslutning om at skabe et specialkorps på 100.000 mand, der kan sættes ind i urocentre og optræde som en slags international gendarm.

Derfor tror jeg, at drøftelserne i NATO også må ses i lyset af denne amerikanske nyvurdering. Jeg påstår ikke hermed, at USA stiler efter krig. Dertil er prisen alt for høj. Men USA stiler efter at føre en offensiv udenrigspolitik, som kun bliver troværdig, som det hedder, hvis den bakkes op af en klar evne til at vinde en eventuel krig. Den hidtidige afskrækkelsestese er ikke mere tilstrækkelig.

Jeg tror, det langt snarere er dette end den meget omtalte østlige oprustning, der ligger bag kravet om såkaldt modernisering af atomvåbnene i Europa. Og det er det spil, som høgene i USA vil have hele Europa og også Danmark med i. Derfor oplever vi den danske indrullering i det nye luftbårne varslingsystem, AWACS. Derfor har forsvarsministeren forhandlet om dansk deltagelse i et skærpet overvågningssystem med Bornholm som centrum, angivelig af hensyn til SALT II. Danmark skal erstatte lytteposterne i Iran. Der er også kun 4.000–5.000 km i luftlinje mellem Danmark og Iran, så det kan vel nok lade sig gøre. Eller kan det ikke? Selvfølgelig kan det ikke det. To norske konfliktforskere har påvist, hvad meningen er med den slags lytteposter. De skal lede angrebsvåben hen mod deres mål, så den påtænkte bornholmske oprustning har et klart offensivt formål.

Men nu skal den danske regering altså tage stilling til moderniseringsplanerne, og det er derfor, vi i socialistisk folkeparti har ønsket denne debat. USA vil have placeret et nyt raketsystem, Pershing II, i Vesteuropa. Raketten er mobil, har en rækkevidde på 1.500–1.800 km og er overordentlig præcis.

Videre vil man have de såkaldte krydsermissiler indført, eventuelt søbaserede. Det er dem, der ifølge en amerikansk general er så præcise, at de kan finde vej gennem gaderne i Moskva.

Neutronbomben spøger i baggrunden. Foreløbig producerer man komponenterne til

[Gert Petersen]

neutronbomben, og de kan hurtigt samles. Neutronbomben skal bl. a. kunne affyres fra 155 mm artilleri, og det er tanken, at det skal forbedres. Dette artilleri findes også i Danmark, og for nylig blev der fremsat ønske om nye ekspropriationer i Oksbøl, fordi man skulle afprøve 155 mm granater, ganske vist kun med 20 skud om året. Efter at have studeret den udenlandske presse forstår man hvorfor; 155 mm artilleriet er beregnet til atomgranater.

Alt dette er nødvendigt, siger man så, fordi den anden side har indført især to nye raketter, SS 20 og SS 21. Det rejser igen to spørgsmål: er den vestlige side blevet svagere, fordi den østlige side har indført disse to nye raketter? Og: hvorfor har den østlige side indført dem?

Lad os tage det første spørgsmål først. Jeg vil her henholde mig til en rapport fra USAs våbenkontroldepartement, ACDA, dateret den 31. januar 1979, og i øvrigt indskyde, at de oplysninger, jeg lige er kommet med, hidrører ikke fra, at jeg har været ude sådan på spionagens mark. Men amerikanerne er ganske åbne omkring disse problemer. Man kan læse meget om det i de amerikanske dokumenter. De er langt, langt mere åbne, end vi er vant til i den danske forsvarsdebat og fra det danske forsvarsministeriums side.

Nu vel, jeg vender tilbage til rapporten fra våbenkontroldepartementet i Washington. Ifølge dette departement råder NATO i dag over en betydelig atomslagstyrke, der kan sættes ind mod de samme mål, som Pershing II skal sigte efter. Der er de eksisterende Pershingraketter; der er det fremskudte luftvåbensystem, FBS; og der er de Poseidon-ubåde, der er tildelt NATO. Herom foreligger så en række andre oplysninger, dels fra våbenkontrollkontoret og dels fra det svenske konfliktforskningsinstitut, SIPRI.

Pershing I-raketterne findes i et antal af 108, og de har en rækkevidde på 800-900 km.

Det luftbårne system omfatter 700-1.000 fly. Det er lidt uklart, om F 16-flyet er regnet med heri, men det er under alle omstændigheder et angrebsfly, der kan trænge dybt ind i fjendens bagland med atombomber.

Endelig mener man, at 8-10 Poseidon-ubåde er tildelt NATO-styrkerne. Hvad man ved, er – og det er fra officiel amerikansk side – at hver Poseidon-ubåd er udstyret

med 16 raketter og hver raket med 10-14 uafhængigt styrbare atombomber. For kun 10 år siden var hver raket kun udstyret med én atombombe. Styrkens målantallet er altså vokset fra omkring 80 til omkring 1.500 i løbet af 10 år, så egentlig skulle NATO være ganske godt rustet.

Alligevel vil man nu udskifte disse våben med nogle mere djævelske, og helt nye våben skal indgå i arsenalet. Hvorfor? På grund af den østlige oprustning, især med SS 20 og SS 21.

Og så kommer vi til det andet spørgsmål: hvorfor har modparten indført disse våben? Er det aggressionslysten, der tager overhånd? Jeg vil gerne svare forsigtigt og blot sige, at det behøver ikke at være tilfældet. Det havde faktisk været meget mærkeligere, hvis SS 20'erne ikke var dukket op. De erstatter nogle gamle raketter, SS 4 og SS 5, som blev anbragt i 1959-60, og som i alle disse år har peget på mål i Vesteuropa.

Men disse raketter var ikke MIRVede, som det hedder. Det vil sige, at de ikke var udstyret med flere individuelt styrbare atomladninger pr. raket, som de nye SS 20 er. Men for en halv snes år siden begyndte USA at MIRVe sine raketter som den første af supermagterne. Med stor forsinkelse fulgte russerne efter, og nu er MIRVning altså nået til deres mellemdistanceraketter i Europa. Hvad havde man ventet andet i denne kavalgade af galskab?

Hvad angår den anden nye raket, SS 21, kan jeg nøjes med et citat fra New York Herald Tribune den 25. april i år: »Med en rækkevidde på omkring 75 miles menes SS 21 i sin form at ligne USAs Lanceraket, der blev placeret i Vesteuropa i 1972.« Ifølge SIPRI har Lance en rækkevidde på 140 km og et sprænglegeme på fra 1 til 50 kilotons. Antallet af Lanceraketter i Europa er ukendt. Med andre ord: SS 21 er et 7 år forsinket svar på NATOs Lanceraket.

Dermed er jeg fremme ved noget, som for mig er et helt afgørende argument for at sige nej til en ny NATO-oprustning i Europa. Våbenkapløbet må standses. De nye sovjetiske våben er svar på ældre NATO-våben. NATO og USA ligger klart foran i rustningskapløbet. Den vestlige side kom før den østlige med det store raketarsenal, med atom-ubådene, med MIRVning af raketterne. Den modsatte side følger med, så godt den kan –

[Gert Petersen]

tåbeligt nok – ud fra et ønske om ligevægt, og hver gang den med års forsinkelse er nået op på siden af USA, bruger NATO det som argument for, at nu må NATO anskaffe sig nye og bedre våben. Det sker så, og igen søger så den østlige side at indhente NATOs forspring, og så er vi nøjagtig lige vidt.

Vi kan tage et aktuelt eksempel. I amerikansk presse er der nogle eksperter, der fremfører, at neutronbomben er et passende svar på de nye SS 21-raketter med kort rækkevidde, selv om SS 21-raketten efter sovjetisk opfattelse formodentlig netop var det passende svar på Lanceraketten, der blev indført i 1972. Hvad vil der så ske, hvis NATO nu indfører neutronbomber som svar på SS 21? Ja, så vil russerne selvfølgelig lede efter et svar på neutronbomben, og når de har fundet det og placeret det, så skal NATO igen til at finde et nyt svar på det russiske svar på neutronbomben. Hvor længe skal vi blive ved? Hvor længe kan vi blive ved? Spiralen bliver stadig kostbarere og stadig farligere.

Den eneste ledende politiker, der for alvor har turdet påpege dette, er hverken sovjetisk eller amerikansk, slet ikke dansk. Det var den rumænske præsident, Ceausescu, som begrundede sit nej til en pagtbeslutning om højere rustningsudgifter med disse ord:

»I ved, at de to militære blokke desværre råder over midler til at ødelægge menneskeheden flere gange. I lys af dette må man spørge: hvad er meningen med en stadig hurtigere produktion af nye våben? Hvor mange gange yderligere skal menneskeheden kunne udslettes? Intet, heller ikke ud fra et militært skøn over de til rådighed værende våben, kan retfærdiggøre yderligere oprustning.«

Men måske mener den danske regering noget andet. Den burde indse, at en beslutning om fornyet NATO-oprustning i Europa med sikkerhed vil få disse følger.

For det første: den vil afstedkomme en ny oprustning på den anden side. Vi vil kunne fejre 1980'erne som den nye kaprustnings tiår. Er det ønskeligt?

For det andet: forhandlingerne i Wien om gensidige styrkereduktioner, der har det slemt nok i forvejen, vil bryde uhjælpelig sammen. Tilbage står alene perspektivet at gøre begge dele af Europa til en krigslejr.

For det tredje: Europa bliver også i langt højere grad en potentiel krigsskueplads. Hid-

til har de to supermagters strategiske kernevåben, som de kunne ramme hinanden med, været grundlaget for den såkaldte afskrækkelsesbalance. Det er klart, at jo flere stærke våben vi koncentrerer i den europæiske verdensdel, desto større bliver fristelsen for dem til at udkæmpe en eventuel krig pr. europæisk stedfortræder for at undgå de værste ødelæggelser i hjemlandet.

For det fjerde: de skæbnesvangre beslutninger om øget atomoprustning i NATOs del af Europa vil ikke alene svække de almindelige nedrustningsbestræbelser, men kan få følger for ikke-spredningstraktaten vedrørende kernevåben. Det er igen det amerikanske våbenkontrollkontor, der påpeger dette. Man bør huske, at en række ikke-atommagter har tilsluttet sig denne traktat alene under forudsætning af, at stormagterne respekterer traktatens artikel 6, og så bruger jeg ikke mine egne, men det amerikanske våbenkontrollkontors ord:

»Det er muligt, at et omfattende atommoderniseringsprogram kan gøre det vanskeligere for USA effektivt at udøve indflydelse på ikke-atommagter, så de fortsat undlader at udvikle eller udstationere deres egne atomvåben.«

Det kan være svært at forstå herhjemme, men man skal ikke opholde sig længe f. eks. i De Forenede Nationer, før man opdager, at lande som Indien, Pakistan, Brasilien og Argentina føler sig diskriminerede, fordi visse lande har atomvåben og de ikke har lov til at have atomvåben. Hvis atomkapløbet nu intensiveres, så skal man ikke forvente, at de bare vil se tiden an. På et eller andet tidspunkt vil de selv være med, og de kan. Det har spredningen af den civile kernekraft sat dem i stand til.

Af disse grunde appellerer vi til den danske regering om at sige nej. Sit ansvar kan den ikke løbe fra, selv om der ikke er stationeret kernevåben på dansk jord, for vi er med i NATO, danske soldater uddannes i brug af kernevåben, de taktiske kernevåben er placeret syd for grænsen og kan hurtigt bringes herop ikke bare i en krigssituation, men også i en situation, hvor man skønner der er overhængende fare for krig.

Men i øvrigt fremgår det klart af alle meldinger, at dette jo skal være en NATO-beslutning. Allerede derfor er Danmark med til at træffe beslutningen.

[Gert Petersen]

Derfor kan vi sige til regeringen, at nu er tiden inde til at sige nej. Vi kan ikke garantere for, at et nej er risikoløst. Vi har da ingen illusioner om generaler nogetsteds, heller ikke fordi de anses for røde, men i øvrigt er udstyret med gammelrussiske marskaltitler.

Men for det første er der, hvis man absolut vil tænke i de militære baner, ingen militærsaglig grund til at intensivere oprustningen i Vesteuropa. De våben, der modsvarer den østlige sides, findes allerede her.

For det andet vil jeg godt tilføje, at hele denne militærsaglige tankegang efter min opfattelse er noget forrykt. Hvis man endelig ville søge militær sikkerhed, så kunne den findes på et niveau, der var én tiendedel eller mindre af det nuværende.

For det tredje kan vi med sikkerhed garantere – og her er garantien utvivlsom – at en sådan beslutning vil udløse en ny rustningsspiral og ryste den balance, der er skabt gennem ikke-spredningstraktaten. Det hjælper ikke, at man henviser til SALT II. SALT II er bedre end ingenting, men den sætter ikke en stopper for oprustningen. Den begrænser bare tempoet. Det er afgørende vigtigt at komme videre til SALT III, der efter ordlyden skal åbne op for egentlig nedrustning.

Og hvordan kommer vi videre, hvis oprustningen nu intensiveres på alle de områder, der ikke omfattes af SALT II? Vi kommer naturligvis ikke videre, og det er derfor, Danmark nu bør sige nej til høgene.

Robert Pedersen (S):

Jeg vil gerne på den socialdemokratiske gruppes vegne sige tak til forsvarsministeren for hans redegørelse. Vi tager de oplysninger, der er i den redegørelse, til efterretning, og vi støtter helt entydigt ministeren i de synspunkter, der kommer frem i redegørelsen.

Så kan man spørge: hvad er det, der er det nye i den forsvars- og sikkerhedsmæssige debat, som jo foregår ret ofte på hr. Gert Petersens foranledning?

Jeg mener, at det, der er sket, er, at hvor vi har været vant til at arbejde med en tese om, at Warszawapagtlandene kvantitativt var NATO-landene overlegne, og at NATO-landene og ikke mindst USA kvalitativt var Warszawapagten overlegne, så har Sovjetunionen udbygget nogle nye forsvarssystemer,

som gør, at den kvalitative forskel ikke er særlig stor. Det vil altså sige, at der er sket en forskubbelse i balancen, som vi er nødt til at tage stilling til.

Jeg har med stor interesse noteret det synspunkt, som gik igen i hr. Gert Petersens tale, om overvågningen af modparten. Når jeg tænker på, i hvor mange år der har været blokering for forståelse mellem Øst og Vest, fordi man ikke var sikker på, hvad modparten foretog sig, vil jeg gerne hilse med tilfredshed, at overvågningen udbygges og der bliver større sikkerhed for hver af parterne om, hvor store hære, hvor store investeringer og hvor store våbentyper modparten har.

Jeg synes, det var ganske fikst af hr. Gert Petersen at citere diskussionen i Amerikas Forenede Stater. Jeg siger det måske lidt polemisk. Hvis hr. Gert Petersen havde citeret Kissinger, hvis hr. Gert Petersen havde citeret George Ball og andre eksperter, var hr. Gert Petersen kommet til en anden slutning end den, han drog af det, han fremdrog fra et land, hvor der, som han selv siger, er tradition for stor åbenhed i diskussionen om både indenrigspolitik og udenrigspolitik.

Derfor vil jeg gerne, uden at gøre denne diskussion for lang, sige, at jeg egentlig synes, det er fantastisk, at man med få måneders eller et halvt års mellemrum foranlediget af socialistisk folkeparti diskuterer problematikken, og at man hver gang i socialistisk folkeparti når til den konklusion, at det nye er, at der kommer nye militærpolitiske initiativer i Amerikas Forenede Stater.

Jeg tror, et flertal af de mennesker, der følger med i, hvad der foregår, naturnødvendigt må komme til den konklusion, at eskaleringen i militæret i øjeblikket kommer fra Warszawapagtens lande. Jeg kan godt forlænge denne diskussion, men jeg kan også bare sige til hr. Gert Petersen, at jeg føler mig i og for sig meget tryk ved, at i dette høje ting er der et meget, meget stort flertal af partier og enkeltmennesker, som støtter vores sikkerhedspolitik og vores forsvarspolitik. Jeg tror ikke, hr. Gert Petersen med sin tale, sin diskussion, rækker derved. Jeg er meget tilfreds med, at vi også efter denne debat sikkert når til den konklusion, at et solidt flertal i folketinget støtter Danmarks sikkerhedspolitik.

Arentoft (FP):

[Arentoft]

I grunden er det ejendommeligt, at SF i formuleringen af forespørgslen i dag især ønsker, at forsvarsministeren skal oplyse om NATOs drøftelser om forstærket oprustning i Centraleuropa. Hr. Gert Petersen og andre i SF ved formentlig lige så vel som mange andre, at NATOs forsvarsbarriere ned gennem Europa omfatter en nordregion, en centralregion og en sydregion. Og ligeledes ved man formentlig også i SF, at Danmark tilhører nordregionen. Disse regioner udgør et samlet hele, og derfor undrer det mig noget, at man især ønsker at fokusere på Centraleuropa.

Men det fremgår til dels af SFs folketingsgruppes pressemeddelelse af 7. maj i år, at baggrunden er, at der for tiden forhandles intensivt mellem NATO-landene om udskiftning af NATOs taktiske kernevåbensystem i Centraleuropa.

Det forekommer mig, at SF i den førnævnte pressemeddelelse vender tingene på hovedet. SF taler om, at man tænker på at introducere Pershing II-raketten, cruisesmissiler og neutronbomben, og siger videre, at hvis sådanne våben indføres på NATO-side, vil atomtærsklen blive sænket.

Ja men hvad ønsker SF at NATO skal gøre, når det vitterlig er en kendsgerning, at Sovjetunionens – for ikke at benytte udtrykket Warszawapagts – militære magt, der anses for det vigtigste instrument for sovjetisk politik, hvert år bliver både bedre, stærkere og mere bemærkelsesværdig?

I dagspressen kunne vi i går og i dag læse om formanden for NATOs militærkomité, den norske general Herman Zeiner Gundersens udtalelser ved NATOs forsvarsministres netop afsluttede møde i Bruxelles. Generalen påpegede bl. a. den bekymring, der hersker i NATO omkring de sovjetiske SS 20-missiler og det helt nye sovjetiske bombefly, som i NATO-kredse betegnes Backfire.

Når jeg synes, SF vender tingene på hovedet, er det, fordi Sovjetunionen fører an i rustningskapløbet, og så er NATO naturligvis tvunget til at følge med. Selv om hr. Gert Petersen i sit indlæg sagde, at han ville sige det forsigtigt, så sagde han, at SS 20'erne efter hans mening ikke var at betragte som angrebsvåben. Derfor vil jeg gerne stille hr. Gert Petersen nogle helt konkrete spørgsmål.

Spørgsmål 1: hr. Gert Petersen ved formentlig, at NATO er en forsvarsalliance; tror hr. Gert Petersen, at NATO påtænker nogen

form for angreb på Warszawapagtlandene eller andre lande?

Spørgsmål 2: hvis hr. Gert Petersen svarer nej til spørgsmål 1 – hvad han med sine oratoriske evner nok kan snakke sig godt uden om – hvis jeg nu går ud fra, at NATO-landene ikke foretager nogen form for aggressioner, er der så noget som helst odøst i, at man på et NATO-forsvarsministermøde drøfter begrebet infrastruktur? Eller sagt på en anden måde: er der noget odøst i, at man fra dansk side, nu da vi allerede til efteråret skal til at drøfte en ny forsvarslov gældende fra 1981, gør forberedelser til at have militære lagre, forråd af forskellig art, udbygger militære lufthavne til at modtage fly, der skal assistere et dansk forsvar, såfremt vi bliver angrebet, og styrker vores varslingsystemer? Kort sagt: når vi skaber dybde i dansk forsvar ved vort medlemskab af NATO, er der så reelt noget forkert ved at træffe sådanne forsvarsforberedelser?

Spørgsmål 3: betragter hr. Gert Petersen installationer af varslingsradarsystemer på dansk område, heri naturligvis medregnet Bornholm, som værende beregnet til angreb eller forsvar? I sit andet indlæg var hr. Gert Petersen inde på det, og han mente, at det var for at lede angrebet. Jeg mener det modsatte, og her står altså påstand mod påstand.

Mit sidste spørgsmål til hr. Gert Petersen skal være: hvad vil hr. Gert Petersen sætte i stedet? Skal vi føre neutralitetspolitik med væsentlig større omkostninger og med den geografiske beliggenhed, som vi har, eller skal vi lade vores land ligge åbent for enhver aggressor? Det er naturligvis et holdnings-spørgsmål, hvor hr. Gert Petersen og jeg næppe har mulighed for at blive enige.

Men vil hr. Gert Petersen så ikke indrømme, at det på sin vis er noget meget positivt, at vi i Danmark har så megen frihed, at vi i folketinget fordomsfrit og åbent kan debattere et dansk forsvar? Det er forskellen på diktatur og demokrati. Kan hr. Gert Petersen tænke sig denne diskussion foretaget i Prag, Budapest, Østberlin – eller Moskva for den sags skyld? At man dér tog en diskussion om det betimelige i at styrke Warszawapagtfor-svaret, fordi NATO øgede sin indsats? Nej, dér dikteres, dér debatteres ikke. Og jeg bekendt mig som demokrat og foretrækker vort system. At hr. Gert Petersen foretrækker diktaturet, må stå for hans egen regning.

[Arentoft]

Jeg startede mit indlæg med at sige, at jeg undrede mig noget over forespørgslens ordlyd, men for mig er der ingen tvivl om, at debatten udelukkende er rejst for at sætte rav i det hele. Det tror jeg nu ikke hr. Gert Petersen opnår, tværtimod.

Men én ting tror jeg hr. Gert Petersen og jeg og faktisk alle kan blive enige om, og det er, at den onde cirkel, man er kommet ind i med rustningskapløbet i verden, er det rene vanvid. Kunne man blive enige om at afskaffe våben og krig og kun benytte ressourcerne til humanitære formål, så så verden helt anderledes ud. Men det er utopi at tro, at noget sådant er gennemførligt. Vi er pisket til at tage verden, som den er, og gøre vort bedste for at gøre den bedre, end den er, og det gør vi ikke ved at nedbryde forsvarsviljen. Bemærk, at jeg udtrykkelig benytter udtrykket forsvarsviljen i den danske befolkning!

Det glæder mig, at den sidste opinionsundersøgelse i 1978 viste, at 57 pct. af den danske befolkning er for vort medlemskab af NATO, kun 21 pct. er imod, og 22 pct. ved ikke. Det er i al fald et markant flertal.

I virkeligheden kunne man konkludere med en kraftig omskrivning af et gammelt, forslidt radikalt udtryk ved at sige: det kan nytte. Nu er forsvarsministeren kommet hjem fra Bruxelles, og forespørgslen kommer netop dagen efter, at ministeren er kommet fra mødet. Vi kunne måske nok have givet ministeren lidt mere tid. Men af Aktuelt for i går fremgår det, at olieforsyningen og mulighederne på energiområdet kan give anledning til bekymring, ligesom Jyllands-Posten for tirsdag bl. a. siger:

»Under debatten ventes ministrene at komme ind på Sovjetunionens energiforsyning, der ventes at blive problematisk i 1980'erne. Dette forhold, der er blevet påvist af eksperter i sovjetiske forhold, giver for tiden anledning til nogen bekymring inden for NATO. Frygten går på, at Sovjetunionen i tilfælde af energiproblemer vil føle sig tvunget til at spille en mere aktiv rolle i Mellemøsten for at få lettere adgang til dette olie-rige område. I en tid, hvor situationen i netop dette område, ikke mindst på grund af omvæltningerne i Iran, synes på vej ind i en periode med øget uro, vækker dette megen bekymring i vestlige forsvarskredse.«

Ligeledes kunne det også nok vække bekymring, hvordan dette problem kan influere

på aktiviteten inden for NATOs forsvar. Jeg vil spørge, om ministeren vil uddybe disse ting, som jeg har peget på her til sidst.

Kristen Østergaard (V):

Venstre er indforstået med, at forsvarsministerens redegørelse har en foreløbig karakter på baggrund af en række endnu uafklarede forhold. Af redegørelsen fremgår det om end periferisk, at det er helt afklaret, at NATO-samarbejdet, som Danmark deltager i, nu gennem 30 år har vist sig at være en brugbar foranstaltning til at bevare magtbalancen og til at fremme afspændingen mellem Øst- og Vesteuropa med det gode resultat, at vi fortsat kan nyde fredens goder i vor del af verden. Derfor er det fortsat i Danmarks interesse, at NATOs forsvarsapparat ikke svækkes, men opretholdes med henblik på fredens opretholdelse i fremtiden.

I venstres gruppe har vi drøftet forsvarsministerens redegørelse, og vi er tilfredse med redegørelsen.

Venstre har kun at sige i forbindelse med tilfredsheden, at vi er villige til at tage forsvarsministerens redegørelse til efterretning.

Palle Simonsen (KF):

Hr. Gert Petersens forespørgsel i dag lyder måske nok lidt bombastisk:

»Hvad kan forsvarsministeren oplyse om NATOs drøftelser om forstærket oprustning i Centraleuropa (udskiftning af våbensystemer) og om den danske regerings holdning til de planer, der er eller kan blive resultatet af disse drøftelser?«

Jeg må indrømme, at hr. Gert Petersens motivering for forespørgslen for et øjeblik siden måske var lidt mere afdæmpet. Men når hr. Gert Petersen har anvendt så stærke udtryk som i ordlyden af denne forespørgsel, så kunne det være grundlag for at vende det om og sige, at set ud fra et dansk synspunkt havde det i virkeligheden været mere realistisk at spørge: hvad kan forsvarsministeren oplyse om forstærket oprustning i Warszawa-pagten? Det har vi i virkeligheden fra forsvarsministeren fået en meget klar fremstilling af, og jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige tak til forsvarsministeren for den tale, som han har holdt her, og som jeg synes giver nogle meget klare og kontante oplysninger om den situation, vi befinder os i.

[Palle Simonsen]

Hr. Gert Petersens ærinde er jo klart. Hr. Gert Petersen er imod NATO, og det har man heldigvis sin demokratiske ret til at være. Det, som vi andre kan konstatere, er, at der i denne sal gud ske lov er en meget bred politisk opbakning bag NATO-medlemskabet.

Nu er hr. Gert Petersen jo en sand citat-ækvilibrist, og jeg skal ikke begynde at gå i detaljer med alle de citater – det er utroligt, hvad hr. Gert Petersen har læst i tidsskrifter rundt omkring i verden; hvis vi havde tid nok til det, kunne vi måske begynde at imødegå det – men der er et par hovedprincipper i hr. Gert Petersens tale, som jeg vil tage op.

Hr. Gert Petersen sagde bl. a., at afskrækkelsestesen havde fået en mere tilbagetrukken position i NATO-samarbejdet; derimod var der tale om en mere offensiv amerikansk politik, og jeg forstod det sådan, at man heri skulle se forklaringen på, at der kunne være tale om et behov for moderniseringsprogrammer inden for de taktiske atomvåbens system.

Jeg synes nok, at det her er meget vigtigt at pege på, hvad forsvarsministeren sagde i sin tale: USAs forspring med hensyn til strategiske atomvåben er nu ved at blive til jævnbyrdighed. Det tror jeg man har lov til at sige bekymrer mange mennesker i stigende omfang, for det er på dette område, man har kunnet tale om, at der var et forspring for USA. Det er i virkeligheden ikke længere tilfældet. Der er ikke meget udtryk for offensiv og stærkere offensiv på disse områder, og det, som det måske er vigtigt at hæfte sig ved i denne forbindelse, er, at denne situation ikke har ført til, at Warszawapagtlandene har nedskåret deres forsvar, tværtimod.

Hr. Gert Petersen sagde videre – og det er det andet interessante emne – at våbenkapløbet må standses. Det var Vesten, der kom før Østlandene. Der er det måske for det første nødvendigt at pege på endnu en gang, at NATO blev oprettet med henblik på at forsvare sig i forhold til den voksende trussel fra Øst. Det ligger klart, og det kan også være nødvendigt at understrege 30 år efter NATOs oprettelse. Men jeg synes også, vi netop i spørgsmålet omkring de strategiske atomvåben har et meget klart bevis på, at man ikke fra sovjetisk side ønsker, jeg havde nær sagt at være imødekommende i forhold til, hvad

der sker på den anden front. Her vil jeg også gerne tage et citat ud af forsvarsministerens tale, som jeg synes spiller en væsentlig rolle. Forsvarsministeren sagde, at Sovjet moderniserer sine taktiske atomstyrker i et omfang, som går langt ud over, hvad forsvarshensyn kan begrunde. Det vidner ikke om, at det for Warszawapagten kun er et spørgsmål om – som hr. Gert Petersen søgte at give indtryk af – at leve op til en oprustning i NATO-landene. Nej, det er en helt anden situation, der er tale om. Det ser man jo i virkeligheden også i udviklingen i Warszawapagten budgetter. Det ligger jo klart, at der her er tale om en stigning på 4–5 pct. pr. år, og det ligger også klart, at til trods for de økonomiske vanskeligheder, der også er på denne side, er der ikke nogen tegn på, at man ikke fortsætter med en stigning på 4–5 pct. pr. år. Det er en anden størrelsesorden end den, vi kender i NATO-landene.

Hr. Gert Petersen sluttede af med at sige, at det, det drejede sig om, var at sige nej til høgene, og jeg forstår, at med høgene tænker hr. Gert Petersen på USA. I den forbindelse vil jeg sige: jeg tror egentlig, at de øvrige NATO-partnere har meget at takke USA for. I den vanskelige situation, som man netop nu befinder sig i i forhold til Warszawapagten, tror jeg, vi er USA megen tak skyldig for de bidrag, som de leverer til et troværdigt forsvar, som også kan leve op til at være tilstrækkelig afskrækkende.

Så meget til hr. Gert Petersen. Da vi nu har fået debatten, kan der måske nok være grundlag for at understrege et par enkelte ting i forbindelse med NATO-samarbejdet. Det er jo ikke så ofte, vi har en debat om NATO her i tinget, og det kan man ud fra ét synspunkt være glad for, for så kan man sige: det hele går stille og roligt, der er ingen problemer. Det er der gud ske lov ikke.

Men det kan måske alligevel undertiden være sundt at diskutere også med henblik på, at man får en vis sikkerhed for, at befolkningen også er klar over, hvad der ligger i NATO-medlemskabet, og hvilke problemer og hvilke udfordringer der ligger for et samfund som medlem af NATO.

Det ligger klart – og det er også sagt klart af forsvarsministeren – at der naturligvis må finde en modernisering af alliansens taktiske atomvåben sted. Det er hævet over enhver tvivl. Hvis hr. Gert Petersen nu ud over de

[Palle Simonsen]

mange andre artikler og referater også havde læst det referat, der var i Berlingske Tidende i går af udtalelser fra formanden for NATOs militærkomité på det netop overståede ministermøde i Bruxelles, så havde han set, at formanden sagde, at selv moderniseringsprogrammets gennemførelse ikke medførte jævnbyrdighed, men kunne bidrage til at opretholde en troværdig afskrækkelssevirkning, altså det, som er NATOs primære formål. Det synes jeg nok giver en meget god understregning af, hvilke problemer det i virkeligheden er, man står med i NATO-alliancen.

Jeg vil gerne for en ordens skyld understrege, at vi naturligvis i den konservative folketingsgruppe stadig væk bakker det synspunkt op, at der ikke skal placeres taktiske atomvåben på dansk grund i fredstid. Men når det er sagt, vil jeg også gerne sige til regeringen, at vi lægger vægt på, at regeringen spiller en aktiv rolle i beslutningsprocessen omkring gennemførelsen af moderniseringsprogrammet. Det kan ikke nytte, at vi bare holder os på afstand. Vi finder, at det er meget vigtigt, at man fra dansk side spiller en aktiv rolle.

Det har også et mere bredt perspektiv, fordi vi har den opfattelse, at Danmark har en forpligtelse til at være så aktiv som muligt i dette samarbejde. For er der noget, alliancen har brug for i den situation, man befinder sig i nu, så er det solidaritet NATO-landene imellem.

Det skulle jo egentlig ikke være nødvendigt at sige det, men når man tager hr. Gert Petersens tale i betragtning, synes jeg nok, at det alligevel endnu en gang skal fastslås, at NATOs primære mål er at sikre freden, og at dette mål er opfyldt gennem NATO-alliancens 30-årige beståen. Når vi ser på, at denne pagt nu har eksisteret i 30 år, og måler det med historiens øjne, må vi vel nok sige, at det egentlig er imponerende, at den ikke alene har kunnet eksistere i 30 år, men at den har kunnet leve op til sit formål at sikre freden, og at den har kunnet bidrage til at udvikle et stadig tættere og mere positivt samarbejde NATO-landene imellem.

Det er klart, at afspænding og rustningskontrol for alle må spille en afgørende rolle, men det skal også siges, at uanset hvad man lægger af vægt på dette, og hvor mange anstrengelser man vil bruge på det, så nytter det ikke, at vi er naive. Efter vor opfattelse

er forudsætningen for afspænding og en mulig nedrustning klart et effektivt forsvar. Ellers har vi ikke nogen muligheder for at nå nogen realistiske mål på dette område.

Jeg tror, som også hr. Arentoft var inde på, at det, vi også skal betragte som noget væsentligt, er, at vi har en bred folkelig opbakning bag NATO-medlemskabet. De 57 pct. ved den seneste måling er nævnt, men det kunne måske føjes til for at understrege, hvordan situationen er i dag, at det i virkeligheden er det højeste tal, vi har haft siden 1957, og 1957 er det eneste år, hvor en højere procent af befolkningen har støttet NATO-medlemskabet. Der er en klar stigning i de seneste år, som kan tages som udtryk for, at der i befolkningen er en forståelse for dette samarbejde.

Lad mig slutte af med at sige, at den oprustning, som finder sted i Warszawapagten i disse år, og som klart er bragt frem af forsvarsministeren i den tale, han holdt, er en udfordring til NATO, som bevirker, at vi er nødsaget til at leve op til vores ansvar. Vi har en forpligtelse til at forbedre samarbejdet så meget, som det overhovedet er muligt, og gå aktivt ind i planlægningen af de områder, som er nødvendige for at kunne have det troværdige forsvar, som kan leve op til det afskrækkelsesmoment, som igen kan bidrage til at sikre freden i verden. Det vil være noget meget afgørende. Det stiller store krav til det danske samfund. Det stiller krav til regeringen om aktiv deltagelse i NATO-samarbejdet, som vi har kendt det indtil nu, og det stiller krav om, at danske politikere i forbindelse med kommende forsvarsordninger som baggrund har den situation, som vi befinder os i.

Bollmann (CD):

SFs forespørgsel i dag følger kun et par måneder efter en lignende debat om forsvarsforhold og om Danmarks tilknytning til NATO.

Jeg er helt klar over, at ordlyden i dag er anderledes, end den var for 2-3 måneder siden, men hensigten, nemlig at sætte spørgsmålstegn ved, ja, simpelt hen prøve at så tvivl om berettigelsen af og nødvendigheden af Danmarks tilknytning til NATO, er nøjagtig den samme.

[Bollmann]

På CDs vegne kan jeg sige, at vi naturligvis ikke har noget som helst imod en sådan debat. Der er ingen tvivl til stede hos os, hvilket forespørgerne sikkert heller ikke har forventet. Hvis der er tvivl til stede, går den kun på, om SF virkelig kan tænkes at være så naive at tro, at en sådan debat kan ændre holdningen hos blot nogle enkelte medlemmer af forsvarspartierne, altså de partier, der har indset, at netop NATO-samarbejdet er den bedste garanti for at bevare friheden og demokratiet her i landet og bevare det på en sådan måde, at også SF og dermed beslægtede partier kan sige og gøre nøjagtig, hvad der passer dem. Det kan man overalt i de lande, der er medlem af NATO, hvorimod de lande, der står som NATOs modpart, har en helt anden opfattelse af, hvad borgerne kan tillade sig at sige og gøre.

NATO har nu eksisteret i 30 år og har bevist sin eksistensberettigelse. For hvad var formålet med oprettelsen af dette forsvarsfællesskab? Ja, det var jo i allerhøjeste grad at bevare fred og frihed i vor del af verden, og det har man levet op til. Det tror jeg ikke kan benægtes.

Jeg synes, ministeren har givet en sober redegørelse, og at han har ret, når han bl. a. siger, at der ikke på nuværende tidspunkt er grundlag for en dyberegående debat om den våbenmodernisering, netop fordi vi ikke kender resultatet af de to arbejdsgruppers overvejelser. Men det er lige så rigtigt, som ministeren sagde, at Sovjet rustet på de taktiske atomstyrkers område på en sådan måde, at det gør det umuligt at tro, at det kun sker med forsvarsformål for øje, og det synes jeg er værd at bide mærke i.

Ministeren siger også, at det på nuværende tidspunkt er vanskeligt at se, hvordan vi kan imødegå den urovækkende forskydning i den militære balance mellem NATO og Warszawapagten, en forskydning, som i hvert fald ikke er i NATOs favør. Nu regner man jo med, at forhandlingerne om et nyt forsvarsforlig for perioden efter 1981 skal påbegyndes til efteråret, og jeg skal på ingen måde foregribe begivenhedernes gang, men jeg synes nok, der er grund til at erindre sig disse ting fra ministerens redegørelse, når nu vi skal tale videre om forholdene efter 1981.

CD finder det naturligt og nødvendigt at foretage moderniseringer af de forskellige våbensystemer, både nukleare og konventio-

nelle, ellers havde forsvaret jo ingen mening. Det er muligt, ja, det er vel overvejende sandsynligt, at hr. Gert Petersen er af den opfattelse, at forsvaret heller ikke skal have nogen mening, men det er dog en kendsgerning, som andre har været inde på, at mere end 75 pct. af dette ting bakker forsvaret og vort medlemskab af NATO op, og at forsvaret har en tilslutning i befolkningen, der er større, end den har været i de sidste 20 år.

Hr. Gert Petersen sammenligner våbentyper og våbenstørrelser enkeltvis, men glemmer den meget store mangel på balance i forholdet omkring de konventionelle styrker som helhed. Hr. Gert Petersen angriber moderniseringen af NATOs våbensystem, men har dog fuld forståelse for, at Sovjet jævnlig må skifte ud og modernisere. Hr. Gert Petersen har været flittig til at citere forskellige kilder, uden at vi her – selvfølgelig, havde jeg nær sagt – havde mulighed for at bedømme, hvordan balancen er mellem disse kilder.

Må jeg konstatere, at mine indledende bemærkninger, efter at de fem første ordførere har været på talerstolen, er bekræftet, netop fordi der er så stor overensstemmelse mellem de fleste partiers holdning her i salen.

Jeg skal til allersidst også takke ministeren for hans redegørelse, som vi kan tage til efterretning.

Bjørn Poulsen (SF):

Da vi jo desværre må konstatere, at ikke nogen af de to ordførere fra regeringspartierne overhovedet vil ind i nogen som helst form for debat om dette for landet så væsentlige område, har vi fra socialistisk folkeparti bestemt os til – om ikke andet så for at prøve at få disse to partier frem af busken – at vi vil fremsætte forslag om motiveret dagsorden og så håbe på, at vi kan komme i gang med at diskutere disse meget væsentlige ting.

Hermed fremsætter jeg følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget opfordrer regeringen til at sige nej til indførelse af nye atomvåbensystemer i NATO,

går tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Jeg håber så, at der vil være nogen, der kommer ud af busken.

Fjerde næstformand (Melchior):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår i forhandlingen.

Karl Møller (DKP):

Jeg kan følge den socialdemokratiske ordfører i én eneste ting – jeg tror egentlig ikke, der var mere – nemlig i, at denne debat nok ikke vil rokke ret meget ved folketingets medlemmers opfattelse af forsvars- og sikkerhedspolitikken.

Men det, som er nok så vigtigt, er at få debatten ført uden for dette forum, igennem en debat som denne at få skabt den nødvendige debat i offentligheden om de meget vigtige ting på tærsklen til forhandlingerne om et nyt forsvarsforlig. På den baggrund vil jeg takke SF for, at de har fremsat denne forespørgsel.

Jeg vil indledningsvis sige, at vi synes, det er vigtigt at konstatere, at den positive udgang, der har været på SALT-forhandlingerne, kan blive et vendepunkt og også bør blive et vendepunkt i de sidste års skærpelse af forholdene mellem Øst og Vest, ikke mindst hvad de militære relationer angår.

I sig selv har opbremsningen i det atomare kapløb mellem USA og Sovjet ikke den store praktiske betydning. Det betydningsfulde ligger i den nye tendens, som aftalen er udtryk for, den konkrete manifestation af, at selv forhandlinger om så vanskelige problemer og spørgsmål, som der her har været tale om, kan føres igennem til et positivt resultat. Det gør det ikke mindre betydningsfuldt, at aftalen netop er blevet en realitet på et tidspunkt, da hovedtendensen ellers afgjort går i retning af stigende oprustning.

Når man ser bort fra Kina og fra en række stokkonservative amerikanske senatorer, som forhåbentlig kommer på andre tanker efter de sidste opinionsmålinger i USA, hvor jo et stort folkeflertal ønsker SALT-aftalen endeligt ratificeret, og når man ser bort fra de mest højredrejede civile og militære NATO-politikere, som har været negative over for den aftale, der nu er kommet i stand, så tror jeg, alle andre, fornuftige kræfter har det håb, at dette første forhandlingsgennembrud gennem en årrække nu må bidrage til at tø de forskellige forhandlings-

fronter op, ikke mindst fronterne i Wienforhandlingerne om gensidige styrke- og våbenreduktioner i Centraleuropa, som jo netop i dag genoptager sin 18. forhandlingsrunde.

Det er af afgørende betydning af få løst op for MBFR-forhandlingerne. Centraleuropa er det mest oprustede område på kloden. Her er der hos begge blokke koncentreret tropper og oplagret våben af en størrelsesorden, som ligger 20 gange højere end verdensgennemsnittet. Her er der koncentreret kernevåbensystemer med en sprængkraft, der er 35.000 gange stærkere end Hiroshimabomben.

Efter SIPRIs sidste tal har USA 7.200 sprængklare kernehoveder; heraf er alene de 5.000 oplagret i Vesttyskland og resten i England. Sovjet har under det halve, nemlig 3.000.

Man har Pershing I-raketter opstillet i Vesttyskland sammen med en række andre missiler. Man har allerede påbegyndt presset mod Vesttyskland for at få opstillet affyringsramper til Pershing II, som man forventer færdigudviklet i 1983, og som hr. Gert Petersen var inde på med stor præcision kan række 1.500–1.800 km, altså langt ind på russisk område eksempelvis.

Man forstår meget vel, at forbundskansler Schmidt har slået sig noget i tøjet og er bange for, at forbundsrepublikken skal blive en platform for affyringsramper til disse raketter. På den måde vil vi underminere vores ry for afspændingspolitik, har han sagt.

Der kunne også nævnes andre tal, som underbygger, at det er her i Centraleuropa, faren for en konfrontation ligger gemt, og heraf følger naturligvis, at det også er her, der gennem realitetsforhandlinger ligger muligheder for afgørende at formindske faren for denne konfrontation.

Der er ofte blevet talt om et gennembrud i Wienforhandlingerne, men det er til dato kun blevet ved snakken. Efter min opfattelse er der blevet forhandlet henholdende og på skrømt fra vestlig side, medens det er ret så typisk, at alle konstruktive nye forslag er fremlagt af de socialistiske lande, og her støtter jeg mig til en udtalelse i dag i Information fra USAs Library of Congress, som er kongressens analytiske redskab omkring sikkerhedspolitik, og som simpelt hen konstaterer, at de østlige repræsentanter faktisk har bevæget sig henimod accept af vestlige fore-

[Karl Møller]

bevægelighed demonstrerer i det mindste seriøse forhandlingshensigter, siger man.

Jeg skal bare her minde om de forslag, som fremkom den 8. juni 1978, og hvori man dels foreslog en reduktion af luft- og landstyrker ned til en ens tilladt overgrænse, hvad der i praksis faktisk ville medføre en større Øst- end Vestreduktion, dels på tydelige opfordringer fra USAs side foreslog en byttehandel om gensidigt reducerede områder, hvor man i dag har overvægt.

Men som bekendt kunne det heller ikke accepteres. Den taktik, som Vestlandene har lagt for dagen om at trække forhandlingerne i langdrag, afspejles meget godt, synes jeg, i en bemærkning, som den forhenværende forsvarsminister Orla Møller i sin egenskab af informationsdirektør for NATO fyrede af på en konservativ Rolighedskonference om dansk sikkerhedspolitik den 22. august 1978. Her udlagde han Wienforhandlingernes tekniske forkortelse MBFR som »meget bedre for russerne«, og det skal selvfølgelig nok have vakt munterhed i det indforståede selskab, der var samlet ved denne lejlighed. Men hvis det er den holdning til disse afgørende forhandlinger, der præger de vestlige forhandlere, forstår man straks bedre den manglende vilje til at nå et resultat.

I det hele taget har der i de sidste år været ført en skærpet oprustningslinje i og omkring NATO. Langtidsforsvarsprogrammet og den modernisering af pagtens ressourcer, der kræves heri, lægger op til en farlig udvikling, som bringer freden i fare.

Den kendsgerning, at der i 30 år har hersket fred og nogenlunde stabilitet i det historisk urolige Europa, har sin årsag i den politiske og militære ligevægt, som hele tiden har været tilstræbt i dette område. Såvel Øst- som Vesteuropa har en klar interesse i den balance, der findes, og myten om, at eksempelvis Sovjet skulle have interesse i at besætte Vesteuropa, er så absurd, at intet fornuftigt menneske, heller ikke nogen fornuftig politiker, kan tage den alvorligt, og Søgaard har jo faktisk også i dag givet os ret i denne opfattelse.

Hvis vi går tilbage og ser på, hvordan hele den militære udvikling overhovedet startede i Europa efter den anden verdenskrig, er det rent faktisk Vestmagterne, der hele tiden har ført an i optrapningen. Det var NATO, der først blev dannet. Det var Vesttyskland, der

først blev genoprustet, og siden er hvert eneste initiativ i våbenkapløbet kommet fra USA.

Vi fik først atombomben. Så fik vi de langtrækkende bombefly, de interkontinentale raketter, de atombevæbnede u-både, de raketter med flere sprænghoveder, som Sovjet, sådan som hr. Gert Petersen også har påvist, først nu med SS 20 og siden SS 21 er begyndt på udviklingen af. Man er allerede i fuld gang med at udvikle cruissmissilet. Dette lille, førerløse fly, der afgørende vil sænke atomtærsklen! Og Carter har efter sin bevidste tøven – dette nye begreb, som hr. Poul Nielson har indført – ophævet det midlertidige forbud mod neutronvåbenets produktion.

Hele vejen igennem er det faktisk NATO, som alene i rustningsmonopolernes interesse har drevet våbenkapløbet af sted, og modparten har måttet følge med for at opretholde både den militære og den forhandlingspolitiske balance.

I dag har NATO og USA enorm overvægt i kernevåben og våbenteologi. Man er førende inden for alle våbensystemer, inden for enhver form for våbenudvikling. Der er overhovedet ikke belæg for at udbygge den taktiske atomvåbenslagstyrke i Centraleuropa. Det er simpelt hen galskab at ville forsvare Europa med taktiske atomvåben. Det betyder jo ganske enkelt udslettelse af området, hvis det endelig går løs.

Det eneste, der er behov for fremtidig, er realistiske forhandlinger om afvikling af det enormt overdimensionerede potentiel, der ligger oplagret i Centraleuropa, og jeg synes nok, det er værd at lægge mærke til, hvor reserveret især vesttyske og hollandske socialdemokratiske politikere tager på kravene om at forøge og modernisere atomforsvaret.

Herbert Wehner har jo direkte sagt, at lige meget hvad der siges, så har Sovjet våben til defensive formål; de skal ikke anvendes til aggression.

Som jeg har nævnt det, er forbundskansler Schmidt bange for sit lands ry for afspændingspolitik, hvad man udmærket forstår, og stærke kredse i det hollandske socialdemokrati truer med at melde Holland ud af NATO, hvis neutronvåben stationeres i Europa.

Man kunne jo godt stille sig spørgsmålet: hvornår mon vi oplever noget lignende her hos os? For også Danmark er med sin accept

[Karl Møller]

af NATOs moderniseringsprogram aktivt med i dette farlige spil.

Ifølge programmet vil USA først og fremmest rette sin opmærksomhed mod Europa. En stor del af forsvarsbudgettet er afsat til europæiske opgaver, og især skal evnen til hurtigt at flytte og overføre stridskræfter til Europa mangedobles. Det danske militærs opbygning skal forandres med dette formål for øje. Vi er jo allerede begyndt, og det vil tage fart og koste stadig flere penge op gennem 1980'erne.

Der er ved at aftegne sig et mørkt billede, synes jeg, der gør, at befolkningen må skærpe opmærksomheden og være vagtsom over for den udvikling, man tilstræber, og som det kommende forsvarsforlig naturligvis skal danne den økonomiske ramme om. Det er et billede, hvor den stigende militarisering af det danske samfund tegner sig mere og mere klart gennem vores direkte produktive medvirken i internationale våbenprojekter som F 16, gennem vores medvirken i det nye luftbårne varslingsystem, som jo ikke alene skal bruges til at overvåge og varsle, men som er et system, der er som skabt til at dirigere flyoperationer og kamphandlinger på jorden over store afstande, fordi disse maskiner i virkeligheden er regulære flyvende kommandostationer. Vi inddrages gennem EF-medlemskabet i de efterhånden meget nærværende planer om den fælles europæiske rustningspolitik, som Klepsch-rapporten varmt taler om. Ifølge Det ny Notat, der som regel er bedre underrettet end både regering og minister, gør udtalelser fra Kommissionen det klart, at en af det nyvalgte Europa-Parlaments første handlinger meget vel kan blive at konfirmere Kommissionsbeslutninger om en fælles rustningspolitik med et fælles rustningsagentur for de euromissiler, panserbeskudtelsesmidler, haubitser, de fantastiske tornadofly og alt det andet krigslegatøj, som EF i den internationale våbenhandel altså agter at gå ind i konkurrencen med USA om salget af.

Vi ser også, hvordan Danmarks hidtidige principper omkring stationering af fremmede tropper og atomvåben i fredstid bliver udhulet mere og mere, bl. a. gennem tilsagn om at modtage fremmede tropper i den grå førkrisefase og nu sidst gennem vores ja til at tillade et nyt avanceret system til at overvåge og

styre atomvåben, altså, i hvert fald hvad styringen angår, en direkte offensiv opgave.

Efter min opfattelse er det et led i planerne for den atomforsvarsstrategi, som NATO har opstillet, og som vi altså nu bliver direkte inddraget i. Jeg ved ikke, om systemet skal opstilles på Bornholm, hvor det kan få en passende fremskudt placering, og hvor det passende kunne bruges til at styre eksempelvis Pershing II-raketten eller andre missiler sikkert frem mod deres mål. Det kunne være interessant at få forsvarsministerens forklaring på, hvordan dette angrebsvåben opstillet på dansk jord kan forenes med de smukke principper og ord om, at vort lands fornemste opgave sikkerhedspolitik er at bidrage til at opretholde den nordiske stabilitet og balance, som jo kommer i fare, når det f. eks. drejer sig om at tiltræde nedrustningsplaner som Kekkonenplanen, som vi tidligere har foreslået man aktivt skulle deltage i.

Jeg har læst, at Søgaard har sagt mere, end han vil stå ved . . .

Fjerde næstformand (Melchior):

Det hedder forsvarsministeren.

Karl Møller (DKP):

Undskyld. Jeg har læst, at hr. forsvarsminister Søgaard har sagt mere, end han ønsker at stå ved. Det kan ikke siges om Poul Nielsons . . .

Fjerde næstformand (Melchior):

Hr. Poul Nielson. Jeg beklager, at jeg forstyrrer taleren, men det er femte eller sjette gang, at disse regler, som vi er enige om at overholde, bliver overtrådt. Derfor må jeg påpege det nu én gang for alle.

Karl Møller (DKP):

Jeg skal bestræbe mig. Det kan ikke siges om hr. Poul Nielsons udtalelser i går til Information, hvori han introducerer et nyt begreb, nemlig den bevidste tøven. Han siger i forbindelse med det nye overvågningsanlæg og beslutningen om at tillade det opstillet i Danmark – jeg citerer:

»Vi ønsker en forhandlingspræget, bevidst tøven, hver gang nye våbensystemer skal introduceres. I dette tilfælde har den anden side benyttet pausen til at indsætte SS 20-raketter i fuld operativ placering.«

[Karl Møller]

Jeg synes nok, at hr. Poul Nielson glemte at gøre opmærksom på, at denne rakettype først er blevet udviklet flere år efter, at USA har startet udviklingen af missiler med flere spræghoveder, og også, at USA rent faktisk har mere end dobbelt så mange af denne type, som den anden side har.

Videre siger hr. Poul Nielson:

»Debatten i den vestlige verden om neutronbomben var en selvvalgt, bevidst forsinkelse af beslutningsprocessen, der skulle bruges til at afvente et udspil fra den anden side, der viste, om man var parat til at opgive udvikling af nye våbensystemer.«

Jeg synes nok, det er den mest konstruerede, søgte forklaring på den verdensomspændende protestrejsning mod neutronvåbenet, som jeg rent faktisk her i Danmark kun troede hr. Uwe Jensen (Ribe a.) fra fremskridtspartiet elskede. Tror hr. Poul Nielson, at det norske stortings nej, det hollandske parlaments nej, det svenske og det finske parlaments nej til neutronbomben var en smart forhandlingsmanøvre, som skulle få russerne til at opgive nye våbensystemer? Man kunne spørge, hvilke systemer i øvrigt hr. Poul Nielson tænker på. Mig bekendt har SS 20 været kendt i flere år, men er altså først nu opstillet. Nej, disse parlamenters beslutsomme holdning var og er udtryk for en klar holdning i landenes befolkninger. I Danmark tog man det modige standpunkt ingenting at foretage sig trods en ganske bred modstand i befolkningen, en modstand, der ikke er blevet mindre, en modstand, som også rækker langt ind i vores største arbejderparti. Hr. Poul Nielson slutter af med denne salut:

»Nu er den selvvalgte pause ved at komme til sin afslutning – og derfor må NATO-landene træffe deres beslutninger.«

Det er jo ikke hr. Poul Nielson, der er ordfører her i dag, men jeg synes nok, det må være rimeligt at spørge, om disse synspunkter dækker den almindelige socialdemokratiske opfattelse.

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg vil gerne først sige, at det er en helt usædvanlig kompliment til forsvarsministeren, at DKPs ordfører omtaler forsvarsministeren med hans civile navn. Mig falder det ikke særlig svært at omtale forsvarsministeren som forsvarsminister, og jeg synes også,

hans tale i dag bærer præg af at være holdt af en forsvarsminister.

Så vil jeg godt sige som en helt almindelig betragtning om de sikkerhedsproblemer, der ruller sig op for Europa, for os, i diskussionen om nye taktiske atomvåbensystemer, at alvoren i disse sager langt stiller sikkerhedsproblemerne ved a-kraft, den fredelige udnyttelse af a-kraft, i skyggen. Vi deltager stærkt i diskussionen om sikkerhedsproblemerne ved civil udnyttelse af a-kraft, men hvad man end kan mene om det problem – og det er vi jo nok ikke ganske enige om her i salen – så er den trussel mod sikkerheden, der kommer fra anvendelsen af a-våben i det europæiske område, langt, langt større og i virkeligheden mere nærværende.

Jeg vil gerne takke hr. Gert Petersen for hans bemærkninger om åbenheden og omfanget af oplysninger om amerikanske planer, amerikanske våbensystemer, amerikansk debat og overvejelser om disse anliggender. Jeg synes, det er en bemærkelsesværdig udtalelse netop fra hr. Gert Petersens side. Hr. Gert Petersen ser heri en modsætning til debatten i Danmark, og deri mener jeg hr. Gert Petersen har ret. Vi har ikke været vænnet til meget åben, fordomsfri debat og diskussion om disse anliggender i Danmark, og en række af de oplysninger, som er lettillgængelige i udenlandske tidsskrifter om nydannelser inden for våbensystemer, er noget, der sjældent eller aldrig diskuteres her i Danmark, endsi-ge her i folketinget.

Jeg synes jo, det havde været endnu mere bemærkelsesværdigt, hvis hr. Gert Petersen også havde peget på, at vel diskuterer vi ikke disse sager meget i Danmark, men vi har dog oplysningerne tilgængelige, og åbenheden her er trods alt så langt større end åbenheden om de østeuropæiske landes planer, udviklinger og diskussioner.

Netop fordi vi ved uendelig lidt om dette, i hvert fald uden for efterretningskredse, synes jeg også, hr. Gert Petersen skal være mere forsigtig, end han var, når han så tydeligt, skal vi sige frikender Sovjetunionen for et medansvar for den accelererende oprustning i Europa. Netop når man ved så lidt om det, som vi faktisk gør, synes jeg, det er letsindigt at sige det så tydeligt og klart og stærkt, som hr. Gert Petersen gjorde det, at Sovjetunionens udvikling af SS 20 og SS 21 kun er en videreudvikling af bestående våbensystemer

[Niels Helveg Petersen]

og kun er en konsekvens af vestlige beslutninger. Jeg synes ikke, det er rimeligt at gøre det, slet ikke, fordi vi jo helt savner åbenhed om de østeuropæiske forhold.

Hvad selve hovedspørgsmålet angår, planerne for en modernisering af NATOs taktiske atomvåben, så lukkede forsvarsministeren jo ingen døre. Det var tydeligt, at forsvarsministeren erkendte behovet for en modernisering af de taktiske atomvåben, og det er en erkendelse, som jeg er meget betænkelig ved. Forsvarsministeren beroligede med, at det ikke nu var tiden til at beslutte sig for noget, og det er da en beroligelse også for mig, men over for den klare understregning af behovet for en snarlig modernisering og beslutninger herom må jeg anmelde det radikale venstres bekymring. Hvem der end begynder, så vil en udbygning med taktiske atomvåben, en modernisering af taktiske atomvåben, i Centraleuropa kun lede til en yderligere accelerering af våbenkapløbet i Europa.

Jeg vil gerne på mit partis vegne anmelde den mest afgrundsdybe skepsis over for de oplysninger, vi får fra det militær-industrielle kompleks på begge sider af jerntæppet. Begge sider har jo masser af argumenter for til enhver tid at hævde: vi er ved at komme bagefter, det er nødvendigt at gøre en ny indsats, og vi må lægge os i selen for ikke at sakke bagud. Enhver generalstab på begge sider af det, vi kaldte jerntæppet, kan jo til enhver tid argumentere stærkt herfor, og resultatet kender vi da også: en stærk forøgelse af oprustningen både med konventionelle våben og med andre våbentyper.

Det må være hovedsynspunktet for Danmark – og jeg er da også tilfreds med at se synspunktet fremhævet i ministerens tale – at man må søge af al kraft gennem våbenkontrolaftaler, ved hurtig videreførelse af SALT-forhandlingerne om SALT III og også gennem den europæiske sikkerhedskonference ved udbygning af de såkaldte tillidsskabende foranstaltninger at skabe forudsætning for at bryde den onde cirkel, det stadig hurtigere accelererende våbenkapløb.

Jeg vil endelig sige til ministeren, at jeg er meget tilfreds med den fornyede klare afstandtagen fra, at der kan blive tale om stationering af a-våben på dansk område.

Det er svært at drage nogen knivskarp konklusion af den tale, ministeren har holdt,

beslutningens tid er ikke inde, men jeg synes, der i ministerens tale ligger for meget af en accept af grundsynspunktet, at det under alle omstændigheder er nødvendigt med hurtig beslutning om en modernisering af NATOs taktiske atomvåben.

Honoré (KrF):

Også jeg vil gerne takke forsvarsministeren for denne redegørelse, som jeg synes er en sober redegørelse, men man må jo nok sige, at en central passus i denne redegørelse må give anledning til bekymring. Efter at ministeren har skildret den oprustning, der finder sted i Warszawapagtlandene, både hvad angår de taktiske atomvåben og de konventionelle våben, konkluderer han, at det på nuværende tidspunkt ikke er klart, hvordan vi rent faktisk skal søge at imødegå den uro-vækkende forskydning i den militære balance. Ministeren kan så i det følgende vise, hvordan vi i NATO og også i Danmark udskyder afgørelser, vi har ikke de analyser, der skal til, men sagen er jo, at selv om vi har analyser, der viser, hvad der skal til, selv om vi har analyser, der klart kunne godtgøre, at hvad der skulle til, var en modernisering af forskellige våben, en kvalitativ og en kvantitativ forbedring, og at man gennem sådanne foranstaltninger kunne opnå en bedre balance i Europa på det militære område og øge fredschancerne, ville mulighederne for at gennemføre disse rigtige foranstaltninger afhænge af, hvorvidt befolkningerne og regeringerne prioriterede dette højt nok i forhold til andre formål af uddannelsesmæssig, social og anden karakter. Det er jo et spørgsmål dybest set ikke blot om forståelse, men også om politisk vilje til at prioritere sikkerhedsfordelene tilstrækkelig højt.

Det er da et interessant spørgsmål, hr. Gert Petersen har taget op på ny om den forstærkede oprustning i Centraleuropa. Der finder vel en oprustning sted på to områder, de konventionelle våben og de taktiske a-våben, kvantitativt og kvalitativt, men hr. Gert Petersen nøjedes med at tale om ét af disse områder, de taktiske a-våben.

Jeg synes nu, hr. Gert Petersen bevægede sig ud over det centraleuropæiske ved at tale om a-våben installeret på u-både. Nu er jeg ikke helt inde i emneregistret for, hvad der med rette kan siges at høre ind under cen-

[Honoré]

traleuropæisk oprustning, men jeg har lidt svært ved at se, at u-bådes atomvåbenarsenal kan regnes til centraleuropæisk oprustning.

Jeg opfattede hr. Gert Petersens indlæg nærmest som et causeri, hvor tendensen var at beskyldte NATO for at være årsag til Warszawapagtens oprustning på kernevåbnenes område. Vi fik ikke fra hr. Gert Petersen noget konkret eller realistisk forslag til afskaffelse af denne rustningsspiral på a-våbnenes område. Gennemførelsen af SFs synspunkter er for mig at se konkret, at Europa virkelig gør pax sovjetica, fred på Sovjets betingelser, så vi får et Sovjetdomineret Europa frem til Atlanterhavet, og her følges hr. Gert Petersen jo med andre politiske bestræbelser.

En overvejelse, som jeg ikke mødte hos hr. Gert Petersen, var: hvordan kan det være, at vi overhovedet må lægge vægt på taktiske atomvåben i Vesteuropa? Grunden hertil er, at Vesteuropas forsvar med de såkaldte konventionelle våben er for svagt i forhold til Warszawapagtens konventionelle våben, der jo på de offensive våbens område, f. eks. kampvogne, er Vesten overlegent, og så vil vi i Vesteuropa kompensere for denne konventionelle svaghed bl. a. med disse taktiske atomvåben. Skulle man derfor reducere de taktiske atomvåbens betydning for Vesteuropas forsvar, ville det være en gangbar vej, om man styrkede det konventionelle forsvar, men det har jeg ikke fra hr. Gert Petersen mødt noget forslag om. Det ville være et realistisk forslag.

Jeg mødte en anden påstand fra hr. Gert Petersen, som lød meget interessant. Det var noget i retning af, at vi med en tiendedel af de nuværende militærudgifter ville have tilstrækkeligt til at dække vort sikkerhedsmæssige behov. Det var noget i den retning. Jeg vil gerne spørge hr. Gert Petersen, hvem er det, der for en tiendedel af udgifterne ville få dækket sit sikkerhedspolitiske behov? Er det Danmark eller er det Vesteuropa, der kunne reducere sine militærudgifter med 90 pct. og samtidig få dækket disse sikkerhedsmæssige behov? Det er for mig en ny betragtning fra SFs, hvad skal vi sige, nedrustningspolitiske ordfører, og den ville jeg meget gerne have uddybet.

I forsvarsministerens redegørelse, efter at forsvarsministeren har skildret Warszawapagtens kvantitative og kvalitative oprustning på såvel atomvåbnenes som de konventionelle

våbens område, kommer denne rådvildhed til udtryk, men ministeren skynder sig så at tilføje, at han ikke tror, at Sovjetunionen, som forholdet er i dag, har aggressive hensigter, men midlerne er altså til stede til at virkeliggøre disse aggressive hensigter. Det er jo et tilbagevendende debateme, hvad Sovjetunionens Europapolitiske hensigter er, men man behøver vel ikke at være nogen ørn inden for den udenrigspolitiske analyse for at kunne opstille mange argumenter, der taler for, at et af målene for Sovjets Europapolitik er i stigende grad at kunne dominere Vesteuropa økonomisk og politisk, og et af midlerne til at opnå en sådan dominans er at have en bred margen af militær overlegenhed over for Vesteuropa og NATO. Selve begrebet styrkeforhold spiller jo en stor rolle for tænkningen hos Sovjetunionens analytikere, og Sovjetunionen ønsker ikke militær ligevægt med Vesteuropa, da en militær ligevægt ville svække Sovjetunionens muligheder for dels at fortsætte med at dominere Østeuropa, dels at udvide sit herredømme til Vesteuropa og selvfølgelig også for i en svaghedsperiode at kunne udnytte en for Sovjetunionen gunstig situation.

Det ville selvfølgelig være glædeligt, hvis man kunne spore en ændring i Sovjetunionens indstilling til Vesteuropa, men det nytter jo ikke at ønske, at Sovjetunionen har ændret stilling, en sådan ændring må man stille på prøve i konkrete forhandlinger om militære nedskæringer i Centraleuropa, både hvad angår de taktiske atomvåben – de indgår ikke i MBFR-forhandlingerne – og hvad angår de konventionelle våben.

Disse forhandlinger i Wien tillægger vi fra kristeligt folkeparti meget stor betydning. Målet for dem må være, at der opnås ligevægt i styrker på østlig og på vestlig side, og kunne man nå dertil, ville man være nået et langt skridt med en realistisk militær afspænding i Europa. Vi ville også få en længere varslingstid fra Vesteuropas side over for et angreb fra Warszawapagten end det, vi har for øjeblikket. Derfor vil vi meget opfordre regeringen til gennem sine internationale kontakter i NATO og på anden måde, at der bliver presset på i disse forhandlinger i Wien. Men dette at opnå resultater på det nedrustningspolitiske område er ikke en ensidig sag, som hr. Gert Petersen synes at mene, når han siger, at vi bare skal opfordre den ene

[Honoré]

part, her NATO, til ensidig nedrustning. Det må være gensidigt, og problemet ved gensidighed er, at den ene af parterne, Sovjetunionen, netop ikke ønsker at nå til lighed, til jævnbyrdighed, men ønsker at bevare sin militærpolitiske overlegenhed af de grunde, som jeg tidligere har fremført.

Ib Christensen (DR):

NATO-drøftelserne om et nyt kernevåben-system, der inddrager de øvrige NATO-lande ud over USA i anvendelsen af taktiske kernevåben, er et foruroligende vidnesbyrd om oprustningens farlighed og absurditet. Retsforbundet må kræve oplysninger på bordet, før vi kan tage stilling til et så risikofyldt engagement for Danmark. Er den militære situation i Europa så alvorlig, at kernevåbentærsklen skal nedsættes? Man leger, synes jeg, med en farlig ild.

Forsvarsministeren sagde i sin redegørelse, at der ingen beslutninger var taget, at et grundlag ikke er klart endnu, og at undersøgelser ikke er afsluttet. Man har en utryk fornemmelse af, at der ikke er gjort nok af anstrengelser for at bremse kaprustningen i Øst og i Vest, et ødelæggende spild af ressourcer på global basis, nu over 3.000 mia. kr. om året. Der er fatale fejl på begge sider. Man kan ikke forvente håndfaste nedrustningsresultater, når man sætter generaler til at forhandle med hinanden.

Hr. Gert Petersen mente tydeligt, håndfast at kunne slå fast, at fejlen i hvert fald i denne sag var på NATOs side. Det skal jeg ikke anfægte, selv om jeg ikke er helt overbevist, men det, der er det fundamentale, er i hvert fald, at ingen af parterne har tillid til hinanden, og derfor oplever vi dette uendelig farlige og dette enorme ressourcespild, der finder sted gennem kaprustningen.

Men det skal også slås fast, at de totalitære staters manglende evne, og vilje i hvert fald, til en effektiv, internationalt kontrolleret våbeninspektion og -kontrol bærer et fatalt ansvar for den fortsatte rustningsgalskab.

Det, som jeg kunne have ønsket mig præciseret i forsvarsministerens redegørelse, var, hvad regeringen har gjort, og hvad NATO har gjort for at søge tilvejebragt våbenkontrolaftaler. Ministeren nævner det i sin tale og siger klart, at regeringen meget nøje vil følge udviklingen og lægge stor vægt på, at

den ønskede sikkerhed og stabilitet for vore lande i videst muligt omfang søges tilvejebragt gennem våbenkontrolaftaler. Det er noget, som retsforbundet naturligvis er 100 pct. enig i. Jeg kunne godt have ønsket, at regeringen mere konkret og detaljeret havde beskæftiget sig med denne helt afgørende side af sagen. For alle os, der både siger nej til neutronbomben og nej til SS 20-missilerne, synes jeg at dette er en ganske fundamental side af sagen.

Retsforbundet fastholder, at der ikke må stationeres kernevåben på dansk jord i fredstid, og at Danmarks hovedsagelige militære opgave er og forbliver overvågningen. Vi fastholder også, at en militær blokpolitik på længere sigt er farlig for verdensfreden og derfor må erstattes af et internationalt retssystem under De Forenede Nationer, stærkt nok, med beføjelser og magtmidler til at sikre freden og sikkerheden i verden.

Endelig fastholder vi, at en krigsforebyggende politik gennem fri samhandel og frit samarbejde mellem alle verdens nationer samt gennemførelse af fundamentale jordreformer er det, verden trænger til. Det er måske nok at spænde videre ud, end denne mere afgrænsede debat måske hjemler, men tingene hænger jo sammen, og det er ikke blot et spørgsmål om at begrænse produktion og placering for ikke at sige anvendelse af kernevåben, det er også et spørgsmål om de konventionelle våben.

For ligesom at understrege regeringens egne erklærede bestræbelser i forsvarsministerens tale og give dem den yderligere dimension, som folketinget kan give dem, skal jeg afslutte med at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget opfordrer regeringen til at forstærke sine bestræbelser for at få gennemført effektivt internationalt kontrollerede våbenbegrænsningsaftaler, går tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Fjerde næstformand (Melchior):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Kurt Hansen (VS):

[Kurt Hansen]

Ministerens redegørelse her i dag kan man kalde for en opbakning med fynd og klem omkring NATO-medlemskabet. Der var ikke noget at sige til, at hr. Arentoft, hr. Palle Simonsen, hr. Bollmann, hr. Honoré, og også hr. Robert Pedersen var med i stor stil i den totale opbakning omkring den redegørelse, som forsvarsministeren kom med her. Det var nok alt i alt en af de mere reaktionære, højredrejede redegørelser, der er kommet omkring forsvarspolitikken inden for de seneste år, hvis det ikke var den mest højredrejede og reaktionære overhovedet.

Det nugældende forsvarsforlig var jo på alle måder en aldeles favorabel størrelse for det danske militærapparat og for NATO-militærapparatet som sådant. Men der bliver blæst an på de trompeter, der slår fanfarerne for øgede bevillinger. Man ser, hvordan ministeren forsøger gennem finansudvalget at få øgede bevillinger til AWACS, og vi ser, hvordan der skal gives øgede bevillinger til nogle lyttekontrolloranstaltninger, som skal placeres på Bornholm. Men det er alt i alt småpenge i forhold til det, man på baggrund af denne redegørelse kan forvente bliver det økonomiske indhold i en ny forsvarsordning, for ministerens redegørelse falder sådan set meget godt i tråd med, hvad man kunne læse i Berlingerens leder mandag den 14. maj i år. Der står bl. a.:

»De hidtidige bevillinger har vist sig ikke at slå til for at udfylde de eksisterende rammer.«

Og videre står der:

»Det er ikke hensigtsmæssigt at vedtage en ordning og et udgiftsloft, der for en muligvis længere periode låser forsvaret fast i rammer, som både den sikkerhedspolitiske og teknologiske udvikling kan ændre forudsætningerne for.«

Bag disse formuleringer skjuler der sig naturligvis et klart ønske om betydelig forøgede bevillinger til militæret, og det er også den klare undertone, som ligger i ministerens redegørelse her.

Der er en enkelt ting i ministerens redegørelse, jeg godt lige vil tage frem, og det er dér, hvor ministeren siger:

»Der har naturligvis gennem årene fundet en modernisering sted af de taktiske atomvåben, men på grund af den fortsatte kraftige østlige oprustning er vi i Vesten ikke desto

mindre sakket bagud med hensyn til de længerækkende taktiske atomvåben.«

Her siger ministeren, at man i NATO-sammenhæng er meget langt bagefter. Her overhaler ministeren simpelt hen forsvarschefen højre om, og jeg skal da gøre opmærksom på, at forsvarschefen, jeg omtaler, er generalløjtnant G. K. Kristensen, tidligere formand for Uafhængig Ungdom, en ekstremt højreorienteret organisation. Han siger i Politiken den 14. januar i år:

»NATOs militære afskrækkelse mod et Warszawapagtangreb bygger i dag på de tre elementer: de strategiske kernevåben, de taktiske kernevåben og de konventionelle styrker, alt baseret på politisk sammenhold og forsvarsvilje.«

Og så kommer det centrale i citatet fra generalløjtnant G. K. Kristensen:

»For de to første elementers vedkommen-
de er der stor set ligevægt«

Det var altså forsvarschefens bemærkninger. Ministeren går klart højere. Hvis vi så ser på, hvad det var, der stod i den beretning, der blev fremlagt i 1977 af de amerikanske værnschefer i deres analyse af den militærpolitiske situation, så var opfattelsen helt klart en anden end både den, der fremgår af G. K. Kristensens artikel og i særdeleshed den, der fremgår af ministerens redegørelse i dag. Der stod nemlig i analysen fra dengang:

»Inden for taktiske kernevåbensystemer har NATO stadig et forspring på trods af den nye trussel imod Europa fra det sovjetiske SS 20-mellemdistancemissil«

Jeg mener derfor, det er ganske klart, at der bliver slået på tromme og blæst på trompet i ministerens redegørelse for, at der skal gives øgede bevillinger, at der skal ske øget oprustning, og at Danmark skal gå med ind som en værdig NATO-partner og få stationeret taktiske a-våben eller få øget omfanget af taktiske a-våben i Europa. Jeg mener, det er et meget farligt perspektiv, der ligger i ministerens redegørelse, og som følge af denne opfattelse vil vi naturligvis stemme for det forslag om motiveret dagsorden, som er kommet fra SFs side.

Hr. Arentoft, som jo er en stor fortaler for krigsherrerne i NATO, var inde på, om NATO nogen sinde kunne forestille sig at ville angribe Warszawapagten. Og så tilføjede hr. Arentoft: eller noget andet land. Jeg mener,

[Kurt Hansen]

man kan finde stribevis af eksempler på, hvordan NATO i omkring 40 nationalstater i sin 30-årige eksistens har øvet direkte aggression for at støtte imperialistiske interesser. Det er fuldstændig uomstvisteligt. Man kan se på noget af det, der er sket inden for den allerseneste tid, nemlig at Belgien og Frankrig, som jo er NATO-lande, griber til våben gennem direkte militære invasioner og med vold forsvare deres nykoloniale interesser i Afrika. Man har set, hvordan Belgien og Frankrig i flere omgange har ilet det uduelige og korrupte Mobutostyre til hjælp for at fastholde grebet om kobberminerne i Shabaprovinsen. I dette område gennemfører Vesttyskland endvidere forskellige former for raketforsøg. Franske tropper er permanent stationeret i Tchad på det afrikanske Horn, og vi ser, hvordan Frankrig i Mauretanien støtter sin gamle koloni med jagerfly i kampen mod Polisario, som kæmper for Vestsaharas selvstændighed. Dette område er en tidligere spansk koloni, som Mauretanien og Marokko har besat i fællesskab, bl. a. på grund af de store fosfatforekomster.

Her ser vi altså, hvordan forskellige lande inden for den såkaldte fredsselskende alliance griber til våben for at håndhæve imperialistiske interesser ude omkring i verden, og det er man naturligvis parat til at gøre alle mulige andre steder, hvor man ved at der er nogle råstoffer eller mineraler, man skal købe meget dyrt, eller hvor nogle strategiske politiske interesser skal forsvares.

Hr. Karl Møller talte om SALT-aftalerne og roste dem – sådan forstod jeg det i hvert fald – i høje vendinger. Jeg deler ikke hr. Karl Møllers opfattelse af det resultat, der er kommet ud af de forhandlinger. Efter vores opfattelse betyder resultatet af disse forhandlinger ganske vist, at der lægges et loft over oprustningen, men det er et alt, alt for højt loft over oprustningen, hvad angår de strategiske kernevåben. Det mener vi på forskellige måder kan bruges og vil blive brugt til at legitimere en oprustning af de konventionelle våbentyper og af de taktiske a-våben. Uden at ville sættes i bås med reaktionære senatorer eller højredrejede NATO-generaler – det er nok i øvrigt alle NATO-generalerne – eller Kina for den sags skyld, som jeg ikke har spor sympati for, så er jeg aldeles uenig i den vurdering af resultaterne af SALT-

forhandlingerne, som hr. Karl Møller har givet udtryk for her.

Et andet dystert perspektiv, der tegner sig, og som oplagt har sammenhæng med EF-medlemskabet og oprustningen i Centraleuropa, er denne Klepschrappport, som også hr. Karl Møller har omtalt. Denne Klepschrappport omhandler netop, hvordan man gennem det industrielle samarbejde i EF på mange forskellige måder skal forsøge at få gennemført en omfattende militarisering af økonomien. Man skal, som det bl. a. foregår i USA, forsøge at udvikle forskellige og mangeartede våbensystemer, så man kan bruge den basisviden, man får gennem udviklingen heraf, bl. a. til at fremme civilflyproduktion og andre produktioner af meget teknisk betonet art, som kan bruges i det civile liv. Det er dette, denne Klepschrappport lægger op til. Vi ser også, hvordan det politiske udvalg i EF-Parlamentet på forskellig måde roser rapporten og nævner en lang række punkter, hvor man mener det er rigtigt at gå i gang med at realisere de tanker, der skjuler sig i den rapport.

Det er et farligt og dystert perspektiv, der er ved at blive bygget op her: fælles våbenindkøb – skal det hedde – fælles videreudvikling, samproduktion, militarisering af økonomien. Selv om EF-hæren er et meget langt perspektiv, selv om den ikke kommer de første 15 år – det tror vi nemlig ikke på – så kan vi se ganske tydelige tegn på, at det militære samarbejde vil blive udbygget meget voldsomt. Det er der næppe nogen tvivl om. Selvfølgelig vil der fortsat foregå et intensivt samarbejde mellem USA som sådant og EF, og det vil også foregå i NATO-regie. Jeg tror desværre, at denne pagt kommer til at bestå meget længe endnu, og herindenfor vil man udfolde sine militaristiske tilbøjeligheder på forskellig led, nogle lande mere voldsomt end andre, men jeg mener, at med den redegørelse, vi har fået fra forsvarsministeren i dag, er forsvarsministeren ved at komme meget godt efter det i militaristisk henseende.

Forsvarsministeren (Søgaard):

Jeg vil gerne takke for debatten, som naturligvis har været meget bredt anlagt fra forskellig side.

Ordføreren for forespørgerne, hr. Gert Petersen, udtrykte sig temmelig meget i retning

[Forsvarsministeren]

af, at det først og fremmest var NATO, som havde oprustet, og det var den egentlige årsag til – det sagde han ikke, men det lå ligesom bagved – at Warszawapagtlandene måtte gøre det samme. Jeg havde imidlertid ikke indtryk af, at hr. Gert Petersen egentlig gerne ville have en debat i gang om dette. Selvfølgelig kan man numerisk stille nogle tal op på forskellig vis, og det havde hr. Gert Petersen også gjort. Han havde taget nogle tal fra forskellige steder, og de kan være mere eller mindre rigtige, men det er klart, man kan altid snakke om tal.

Man kan foretage en numerisk sammenligning af Warszawapagtens og NATOs potentielle i sig selv. Det er én måde at beskrive balancen på. Den kvalitative balance spiller efter min opfattelse en nok så afgørende rolle, hvilket har manifesteret sig gennem Sovjetunionens senest introducerede våben, SS 20- og SS 21-raketterne.

Begge parter råder over våbensystemer af kortere rækkevidde som f. eks. artilleri. NATO må antages at have en overvægt i disse systemer. Men der er tegn på, at Sovjetunionen nu også er begyndt at interessere sig for en modernisering af deres 152 mm og deres 240 mm artilleri.

I kategorien af taktiske mellemdistancevåben har Sovjetunionen en betydelig overvægt, idet de har ca. 1.300 raketter, og senest ved vi at de har introduceret det nye SS 21-missil, som falder inden for denne kategori, og som kan ramme med stor nøjagtighed inden for en afstand af 150 km. Der er endvidere også noget, der tyder på, at et SS 22-missil er på vej.

Det er her, hr. Gert Petersen tager fejl, når han siger: ja men vi har lige så mange i antal af ditten og datten osv. Det, der især kendetegner disse nye missiltyper, som Sovjetunionen her har introduceret eller er ved at introducere, er, at de har en mobilitet, som ikke er kendt i Vesteuropa – NATO ejer ikke tilsvarende mobile våben stående i Vesteuropa – og at de også med større og større nøjagtighed kan ramme mål i Vesteuropa.

I denne kategori råder NATO over ca. 250 raketter. Det er typerne Pershing og Lance, som har rækkevidder på 700 og 150 km, men de er ikke mobile. Begge parter råder over et antal fly, som eventuelt vil kunne indsættes imod atomvåben. Sovjetunionen har mere end 1.500, og NATO har 1.000.

For de længerevækkende taktiske atomvåben er der en betydelig sovjetisk overvægt. Sovjetunionen råder fortsat over 600 missiler af typerne SS 4 og SS 5, som nu efterhånden skulle blive erstattet af SS 20, men der er tegn på, at de to typer vil blive holdt operative længere, end det er forudset, således at man, inklusive SS 20, har mere end 700 våben af en type, som NATO overhovedet ikke er i besiddelse af.

Dertil lægges så den betydelige trussel, som Backfire-fly, som hr. Gert Petersen elegant gik uden om, udgør mod Vesteuropa. Her råder NATO over 120 britiske – jeg skal lade være med at sige, hvad det er for nogle; det er nogle meget gamle fly – og amerikanske bombefly.

Jeg skal altså gerne summere det op på den måde, hr. Gert Petersen, at NATO har en mindre overvægt i korterevækkende våben, Warszawapagten en betydelig overvægt i mellemdistance- og længerevækkende taktiske atomvåben.

Derudover ved vi, og det ved hr. Gert Petersen også, at den konventionelle overvægt er så helt og aldeles i Sovjetunionens favør.

Det er den situation, vi står i, og det er den, som er årsagen til den usikkerhed, vi føler i Vesteuropa. Den usikkerhed, der gør, at vi må sige til os selv, at vi må se at finde en løsning på dette problem. Som hr. Gert Petersen også var inde på, er vi først og fremmest interesserede i at få nogle nedrustningsforhandlinger i gang. Men desværre er vi måske i den situation, at nedrustningsforhandlinger kun er mulige ved, at der er en balance i den styrke, som findes i Øst og Vest. Ellers er det ikke givet, at vi fortsat kan få en nedrustningsmulighed, som vi har set den gennem SALT I og nu efterhånden SALT II. Ingen kan vide, hvad en SALT III vil indebære, men jeg tror, en af forudsætningerne er, at der er en rimelig styrkebalance imellem disse to områder.

Hr. Gert Petersen gjorde en bemærkning om, at jeg have deltaget i et møde vedrørende et skærpet overvågningssystem på Bornholm. Det er ukorrekt. Jeg har ikke deltaget i møder angående overvågningssystemer på Bornholm. Jeg har set det nævnt i pressen og protesteret derimod, idet det er selve SALT II-afgåelsen, som taler om nogle overvågningssystemer; men ingen ved i dag, hvor disse overvågningssystemer skal findes. Jeg

[Forsvarsministeren]

har ikke nævnt Bornholm i denne særlige sammenhæng.

Det er rigtigt, som hr. Gert Petersen siger, at SALT II sætter en grænse for oprustningen, men som hr. Gert Petersen også udmærket ved, og som jeg lige har prøvet at indicere, er det jo sådan, at blandt forudsætningerne for at komme i egentlige forhandlinger er, at man har en nogenlunde lige, afbalanceret styrke i Øst og Vest. Vi er dog foreløbig nået et stykke vej på det nedrustningsmæssige område med hensyn til de store våben, med hensyn til atomprøvesprængninger og ditten og datten, og man er nu også i gang med at gøre SALT II færdig.

Derefter må vi da håbe på – og det er jo det, vi arbejder for først og fremmest – at man via nye forhandlinger om en SALT III-løsning også kommer ind i det område, vi netop her diskuterer, det, jeg kalder det grå område, nemlig de taktiske atomvåben, får dem med ind i dette billede. Det er ikke mindst af vesteuropæisk interesse, at de kommer med ind i billedet i en sådan forhandlingsrunde.

Vi er altså interesserede i dette, og det er vores udgangspunkt for de kommende forhandlinger, der skal finde sted, men som altså ikke er afsluttet, og som vi ikke på nuværende tidspunkt kan sige ret meget andet om end det, jeg har sagt her i dag.

Hr. Arentoft spurgte mig om olieforsyninger og om Sovjets problem i 1980'erne med hensyn til disse olieforsyninger. Jeg har bemærket det samme som hr. Arentoft, at man forudser visse vanskeligheder for Sovjet i 1980'erne med at få olie nok, og at det muligvis kan medføre, at Sovjet vil spille en mere aktiv rolle i det mellemøstlige område og andre områder. Det er givet, at det kan være en problemstilling, men det er ikke en problemstilling, som vi tager stilling til for nærværende.

Hvad angår de europæiske olieforsyninger, herunder NATO-olieforsyninger, er der ikke forhandlinger i gang med hensyn til særlige foranstaltninger i den anledning i de områder, vi har kendskab til. Heller ikke herhjemme drøfter vi disse foranstaltninger ud over, at vi drøfter de almindelige spareforanstaltninger, men egentlige sikkerhedsmæssige og sikkerhedspolitiske foranstaltninger, i det regie, der har med olieforsyninger at gøre, har vi altså ikke drøftet.

Jeg synes, hr. Karl Møller på visse områder kom med et sobert indlæg her. At SALT II betegner en positiv udvikling er jeg enig med ham i. At han har en anden opfattelse af, hvad der, om jeg så må sige, er skævt med hensyn til oprustning eller ikke-oprustning, det er så en anden side af sagen, og det skal jeg ikke gå ind på yderligere udover at henvise til det, jeg har sagt herom til hr. Gert Petersen.

Som jeg allerede har sagt tidligere, skal vi ikke – og er ikke blevet bedt om det – modtage nogen systemer, der skal styre nogen former for overvågning. Vi skal heller ikke, som jeg har set en bemærkning om i et blad, og som jeg har protesteret imod, herfra styre atomvåben. Man blander to ting sammen, nemlig SALT II-forhandlingerne og de forhandlinger, der foregår for nærværende om en mulig modernisering af TNF-våbnene. Disse ting har man blandet sammen både offentligt og på anden vis, men det er altså noget, vi ikke deltager i.

Jeg er selv sagt enig med hr. Niels Helveg Petersen i, at vi først og fremmest skal søge våbenkontrolaftalerne gennemført. Det er i vores interesse, men vi er naturligvis afhængige af, om vi stadig har den sikkerhed, vi med rimelighed må kunne kræve, ikke bare i Danmark, men også samlet inden for NATO.

Hr. Ib Christensen vil ikke tage stilling, før tingene ligger på bordet. Det vil jeg heller ikke, hr. Ib Christensen. Heller ikke vi vil tage stilling, før de to grupper i NATO-regie, som jeg har omtalt, er færdige og vi får en mulighed for en egentlig vurdering af deres arbejde.

Hr. Ib Christensen er inde på, at vi kunne gøre mere med hensyn til våbenkontrolaftalerne. Jeg har prøvet at sige her, at forudsætningerne for våbenkontrolaftaler desværre nok har lidt med styrkeforholdene at gøre, og det er jo ikke os alene, der afgør styrkemulighederne.

Hr. Kurt Hansen taler om forskellig opfattelse hos stabschefen i forsvarskommandoen og mig med hensyn til overvægt eller ikke overvægt i elementerne. Der er altså, som jeg har nævnt det, en klar overvægt på visse områder; det gælder inden for det mindre, taktiske område. På de lidt længere rækkende våben inden for det taktiske område er der absolut en overvægt, en større styrke igen-

[Forsvarsministeren]

nem moderniseringen på det taktiske, længerække atomvåbens område.

Så tror jeg jeg har svaret på de spørgsmål, jeg er blevet bedt om.

Gert Petersen (SF):

Det har på mange måder været en interessant debat, fordi den har belyst den vilje, der er hos mange, til at krybe uden om problemerne. Især synes jeg nok, den holdning, der kom til orde hos regeringspartiernes ordførere, var ganske talende, hvis man kan sige det om så megen stumhed. Engang fortalte nu afdøde folketingsmand Per Møller fra venstre mig en anekdote: en udenrigsminister fra lidt efter århundredskiftet holdt en tale i en offentlig forsamling. Han talte, og han læste op af sit manuskript. Da han var kommet til side 4 eller sådan noget, standsede han pludselig og sagde: dette kan aldrig interessere almenen, og så sprang han en halv snes sider frem i manuskriptet. På samme måde har jeg indtryk af, at socialdemokratiets og venstres ordførere mener: dette kan ikke interessere almenen; det er noget, de må finde ud af i regeringen og nede i NATO; det er ikke noget, vi bør drøfte her i folketinget.

Jeg mærkede mig dog, at hr. Palle Simonson havde en anden opfattelse og på en måde sagde tak for, at man fik denne debat. Jeg synes egentlig også, man bør være SF taknemlig for, at der kan komme en sådan debat. Jeg vil her minde om, at det forud for FN's særlige generalforsamling også var SF, der måtte fremkalde en særlig debat om nedrustningsproblematikken. Jeg har såmænd hørt en minister stå og sige pralende i en forsamling for ikke så forfærdelig længe siden: se bare, dengang FN skulle holde sin generalforsamling om nedrustning, da havde vi debat forinden! Det var så sandelig ikke den pågældende minister eller regeringspartierne, der fremkaldte debatten. Det var os.

Men bortset fra ordførerne for de to regeringspartier har der da været en række talere, der har prøvet på at gå ind i problemerne, men jeg synes nok, der har været en meget betydelig mangel på præcision.

Jeg skal gå ind på nogle af de indlæg, der har været. Først hvad angår forsvarsministeren, må jeg sige, at jeg desværre et langt stykke hen ad vejen må dele den opfattelse, hr. Kurt Hansen gav udtryk for, nemlig at

denne tale lægger op til øgede forsvarsudgifter i ganske betydeligt omfang i forbindelse med det forestående forsvarsforlig. Jeg synes også – vi ved jo, hvordan man traditionelt slører tingene her i Danmark – at det, jeg kan udlæse af talen, er, at Danmark bliver et af de lande, som vil støtte moderniseringsplanen. Der kan være andre lande inden for NATO, som vil gå imod, men det bliver i hvert fald ikke Danmark under den nuværende regering.

Der var mange ting, som jeg kunne have lyst til at gå ind på i forsvarsministerens oplæg, men jeg vil bare lige sige noget om en enkelt ting, for jeg har ikke tid til alle de andre. Forsvarsministeren siger – jeg citerer:

»Denne udvikling i Warszawa-pagstens våbenarsenaler er så meget mere alvorlig, som den må ses på baggrund af, at den overvægt, som USA hidtil har haft i forhold til Sovjetunionen med hensyn til de strategiske våben, nu er ved at blive til jævnbyrdighed.«

Jeg vil gerne have lov til at udtrykke mig meget skarpt: jeg vil kalde dette en vildledning af folketinget. Det er i øvrigt nøjagtig den samme argumentation, som anvendes af høgene i den amerikanske kongres for at forhindre SALT II-aftalen, og det er decideret urigtigt.

Forsvarsministeren må undskylde, at jeg benytter mig af tal, og at jeg henter tal fra forskellige kilder. Jeg ved ikke, hvordan i alverdens riger og lande vi ellers skulle kunne drøfte disse problemer nogenlunde kvalificeret. Jeg synes også, at mangelen på tal i mange indlæg i denne sal har bevirket, at debatten er blevet mindre kvalificeret.

Instituttet for strategiske studier i London opgør i deres seneste udgave den amerikanske strategiske styrke til at råde over og have evne til at aflevere over 11.000 sprængladninger – i øvrigt næsten dobbelt så meget som for ti år siden – medens derimod modparten, Sovjetunionen, kan aflevere omkring 4.500 sprængladninger mod USA. Man regner med, at de i begyndelsen af 1980'erne når op på 7.500. De har ikke noget tal for, hvad man forventer USA når op på, men jeg ved, SIPRI vurderer det til ca. 14.000 i begyndelsen af 1980'erne.

Dette er ikke jævnbyrdighed. Det er klart, det ved jeg godt, og det har jeg selv talt om mange gange, at det er noget pjat dette, at man kan slå hinanden ihjel 31 gange, det må

[Gert Petersen]

være tilstrækkeligt at gøre det 1 gang. Dette være også sagt til hr. Honoré, som ikke kunne forstå det med sikkerhed på 1/10 niveau osv. Men det er ikke, hvad man kan kalde jævnbyrdighed; det er den situation, der nu har eksisteret i en årrække, og den er blevet opretholdt.

Dernæst vil jeg gøre nogle bemærkninger til et par af de øvrige ordførere. Først hr. Arentoft, som stillede mig nogle konkrete spørgsmål.

NATO kalder sig en forsvarsalliance: jeg har aldrig nogen sinde hørt om en militæralliance, der ikke kalder sig en forsvarsalliance. Det hedder det da, det er da almindeligt kendt. Jeg ved ikke, om NATO ville angribe – det tror jeg i øvrigt ikke de ville, heller ikke Warszawapagten ville – men sagen er, at hvis der opstår situationer, som er uforudsete og meget anspændte, og hvor det er vanskeligt at vurdere, hvad der kan ske i løbet af de næste dage både fra den ene og den anden side, tror jeg, at i givet fald også NATO lige så vel som Warszawapagten kan finde på at foretage det, der kaldes et præventivt angreb, fordi man føler sig helt sikker på, at modparten vil foretage en militær aktion. Men jeg tror ikke på, at NATO set udefra altid ser lige så fredelig ud, som man vil gøre den til. Jeg tror, der er en ret stor parallelitet mellem de manøvrer, som holdes derovre, og dem, som holdes på denne side.

Så vil jeg lige understrege, da nu lampen bliver tændt heroppe, over for et par af ordførerne, at jeg ikke har ønsket en debat om medlemskab eller ikke-medlemskab af NATO, ej heller om afrustning o. lign., og det hjælper ikke, man begynder at køre ind på det. Det, vi skal drøfte nu, er, hvordan Danmark stiller sig til de konkrete moderniseringsplaner i NATO. Jeg ved, man har tilsvarende drøftelser i Holland, i Vesttyskland, i andre vestlige lande. Skulle vi så ikke også have en sådan drøftelse? Men jeg har fået det indtryk af flere af ordførerne, at de ligefrem mener, vi her kan undvære en sådan drøftelse, og at de hellere vil diskutere de store principper: medlemskab eller ikke-medlemskab. Det kan jeg godt forstå. Det er nemlig også en måde, hvorpå man kan komme uden om den drøftelse, og det er sket, vi er hoppet på den, men det gør vi ikke denne gang.

Til allersidst en bemærkning til hr. Honoré. Han sagde, at han ikke mente, man behøver at være en ørn for at foretage en udenrigspolitisk analyse. Det giver jeg ham fuldkommen ret i. Det synes jeg også han fik bekræftet gennem det, han sagde heroppe: dog vil jeg lige tilføje, at begrebet ørn aldrig er faldet mig i tankerne, når jeg har haft hr. Honoré for øje.

Robert Pedersen (S):

Der sker det i enhver militærpolitisk diskussion med hr. Gert Petersen, at der fremkommer en række tal, som virker forbløffende på de andre partier. Hvis hr. Gert Petersen med omtanke, interesse og ildhu havde prøvet på at sætte sig ind i, hvilke bidrag vi i Danmark yder til vores forsvar, ville hr. Gert Petersen kunne finde ud af, at vi på 10 år er gået ned fra at ofre 2,4 pct. til 1,9 pct. af vores nationalprodukt. Det vil med andre ord sige, at det, som hr. Gert Petersen ønsker, nemlig at Danmark skal være med til at nedtrappe i stedet for at optrappe, kan hr. Gert Petersen i hvert fald finde statistisk og økonomisk dokumentation for.

Så har jeg en meget kort bemærkning til repræsentanten for Danmarks kommunistiske parti. Der var såmænd ikke nogen særlig sensation i at citere de oplysninger, som min gode kollega hr. Poul Nielson er kommet med, for det er synspunkter, der helt og fuldt harmonerer med det, mit parti står for.

Til sidst: vi undgår jo ikke i en debat af den betydning at blive udsat for dagsordener. Vi havde fra socialdemokratiets side helst været fri for dem, men nu har vi et par stykker, og derfor må jeg på mit partis vegne støttet af andre partier stille følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget tager forsvarsministerens redegørelse til efterretning, går tinget over til næste punkt på dagsordenen.«

Fjerde næstformand (Melchior):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Arentoft (FP):

[Arentoft]

Jeg vil først gerne takke forsvarsministeren for svaret vedrørende energisituationen. Det var et helt klart svar, og jeg tror også, ministeren og jeg er enige om, at det er et område, vi skal have opmærksomheden henledt på.

Hr. Kurt Hansen udnævnte mig til fortaler for krigsherrerne i NATO og nævnte bl. a. det spørgsmål, jeg havde stillet til hr. Gert Petersen, som jeg ikke fik et rigtigt svar på, nemlig om NATO vil angribe Warszawapagten eller andre lande. Så nævnte hr. Kurt Hansen, at Belgien og Frankrig har tropper i Afrika. Det må skyldes manglende kendskab til NATO, når hr. Kurt Hansen kan sige den slags ting. De styrker, der er i de forskellige NATO-lande, er nationale, og først den dag, da NATO eventuelt bliver angrebet, så »assigner« disse nationale styrker til NATO. Det betyder, at hvis Frankrig sender tropper til Afrika, er det nationale tropper og NATO komplet uvedkommende.

Hvad angår dagsordenerne, vil jeg sige, at det må være et mål i sig selv, at der står et så bredt flertal som overhovedet muligt bag det danske forsvaret. Nu er der jo ikke så forfærdelig mange til stede i salen under debatten, så man kan nemt, når man sidder nede bag i salen se, hvad der foregår, og det har ikke kunnet undgå min opmærksomhed, at den socialdemokratiske ordfører, hr. Robert Pedersen, har stukket hovedet sammen med ordførerne fra venstre, de konservative, CD og kristeligt folkeparti og konstateret, at de alle ville stemme imod SFs dagsorden, hvorfor en afværgedagsorden ikke var nødvendig. Et flertal var hjemme, og derfor fandt hr. Robert Pedersen ikke anledning til at spørge mig som fremskridtspartiets ordfører om, hvad vi ville gøre.

Er det klogt, hr. Robert Pedersen, at opføre sig sådan, specielt her, før vi skal til at diskutere ny forsvarslov? Hvis hr. Robert Pedersen havde henvendt sig til mig, ville han have fået at vide, at fremskridtspartiet vil stemme imod SFs dagsordensforslag, idet det er helt urealistisk at binde den nuværende og kommende danske regering i al fremtid på det spørgsmål.

I den tomme sal kunne jeg heller ikke undgå at høre, efter at retsforbundets dagsordensforslag var fremsat, at hr. Robert Pedersen efter konsultation hos de samme ordførere, som jeg nævnte før, højt herovre i hjørnet

sagde: »Jeg fremsætter en dagsorden.« Resultatet ser vi i form af en afværgedagsorden.

Principielt er fremskridtspartiet imod afværgedagsordener, der forhindrer andre dagsordensforslag i at komme til afstemning. Vi mener, det havde været bedre, hvis SFs dagsordensforslag var blevet nedstemt med et stort, massivt flertal, men det bliver jo formentlig ikke tilfældet. Havde vi haft afstemning i dag, ville jeg formentlig have bedt om en pause, for at vi kunne have diskuteret retsforbundets dagsordensforslag i vores gruppe og nu også afværgedagsordenen, men da vi jo først skal stemme på tirsdag, har vi rigelig tænketid, så vi vil tilkendegive vores stilling på tirsdag. Hvis forhandlingerne slutter i dag, vil man få at se, hvad vi stemmer på tirsdag.

Fjerde næstformand (Melchior):

Må jeg gøre opmærksom på, at det er hensigten at tilendeføre forhandlingen i dag, således at der på tirsdag udelukkende bliver tale om afstemning.

Dernæst vil jeg gerne sige til den sidste ærede taler, at vi ikke plejer at citere, hvad vi måtte høre, fordi vi sidder det sted, hvor vi sidder. Debatten handler altså udelukkende om det, der bliver sagt herfra, eller som er offentligt fremsat andetsteds, ikke om, hvad der siges i private samtaler her i salen eller andetsteds.

Må jeg endelig – og det gælder en række af deltagerne i dagens debat – henvise til forretningsordenens § 26, ifølge hvilken det ikke er tilladt at tiltale nogen direkte under forhandlingerne. Det er sket gentagne gange den senere tid, og det er derfor nødvendigt at indskærpe denne bestemmelse, forhåbentlig uden at det virker pernittengrynsk.

Kurt Hansen (VS):

Hr. Arentoft sagde, at det måtte være på baggrund af manglende kendskab til NATO som sådan, når jeg kunne fremsætte udtalelser, der gik ud på, at NATO havde optrådt aggressivt og havde haft militære aktiviteter i en lang række forskellige lande i verden. Hvis vi ser på de dokumenter, som er grundlaget for NATO som sådan, tror jeg nok, hr. Arentoft formelt har ret, men hvad er det reelle i det? Det reelle er naturligvis, at jeg har ret. Et NATO-land får jo ikke lov af de

[Kurt Hansen]

såkaldte fredselkende venner i pagten til sådan uden videre at angribe et tredjeland. Der er naturligvis klare tilsagn om, at det må man godt. Man støtter naturligvis den politik, der bliver ført, og som alt i alt går ud på at opretholde sine magtpositioner, det kan være politiske, det kan være for at sikre råstoffer osv.; så der er en nøje sammenhæng imellem disse ting.

Det er at stille tingene på hovedet, når man, som hr. Arentoft gør, udlægger det på den måde, at hvis ét land inden for NATO-alliancen bliver angrebet, angribes NATO, men hvis et NATO-land selv angriber, har NATO ikke noget med det at gøre. Det er vist kun hr. Arentoft med enkelte flere, der kan rende rundt og være så forskruede i deres formelle forestillinger, at de helt ser bort fra, hvordan virkelighedens verden egentlig tager sig ud.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Den vedrører for det første det, hr. Robert Pedersen sagde om de danske militærudgifters udvikling i de sidste ti år. Hvis vi måler dem i faste priser, ikke løbende priser, er der tale om en stigning på 20 pct.; det hjælper ikke meget at måle dem i forhold til bruttonationalproduktet, for det er jo steget ganske væsentligt i de sidste ti år. Men det er altså Institut for strategiske Studier i London, der har gjort det, og de sætter 1970 til 100, og i 1977 var de danske militærudgifter på 120,3. Der er altså tale om en forøgelse med $\frac{1}{5}$ målt i faste priser. I løbende priser er det mere end en fordobling, men det skal jeg holde helt udenfor.

Så vil jeg gerne sige til forsvarsministeren, at jeg egentlig var glad for hans sidste indlæg, som jeg ikke fik sagt noget om, ikke fordi jeg var enig med det, men fordi det tog den reelle diskussion op. Der synes jeg at forsvarsministeren, når vi skal foretage sammenligningen, for det første ser bort fra, at NATO – og USA – aldrig har satset på mellemdistanceraketter. Dernæst, at forsvarsministeren glemmer at indregne på NATO-balancen det, som kaldes forward-based system, altså et system først og fremmest af angrebsfly, som spiller en meget stor rolle i NATO-systemet. Jeg vil også sige om de Poseidon-u-både, som generede hr. Honoré,

at de faktisk i et vist antal – jeg ved ikke, hvor stort det er – er tildelt NATO. Det er ikke mig, der har fundet på det. Det er det amerikanske rustningskontrolkontor, som gør opmærksom på det. De er tildelt NATO, fordi Poseidonraketterne har en rækkevidde på ca. 5.000 km, nogenlunde det samme som de meget omtalte SS 20. Det er da klart, at hvis de går ind under det europæiske fastland, skal de bruges mod modparten på samme måde, som SS 20 skal bruges mod os. De har eksisteret igennem i hvert fald den sidste halv snes år.

(Kort bemærkning).

Honoré (KrF):

Hr. Gert Petersen siger, at hvis disse u-både med raketter går ind under Europa, kan de bruges. Spørgsmålet er, om de kan fremdrages generelt i en beskrivelse af styrkeforholdet og våbensystemerne i Centraleuropa. Umiddelbart vil jeg da mene, at disse u-både kan være placeret mange andre steder i verden, f. eks. i Det indiske Ocean eller i Stillehavet. Så længe hr. Gert Petersen ikke kan bekræfte, at de kun skal være placeret som led i forsvaret af Centraleuropa, synes jeg ikke, de hører hjemme i denne diskussion.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

USA råder over et større antal Poseidon-u-både udstyret med Poseidonraketter. Jeg kan ikke huske, nøjagtig hvor mange, jeg tror, det er godt og vel 30. Et antal af disse – 6, 8, 10 – er tildelt NATO. Det var et arrangement, som blev indført under præsident Kennedy. Dengang var det andre u-både, det drejede sig om; nu er det altså Poseidon-u-bådene, og de er indpasset i den specielle NATO-strategi her i Europa. Forsvarsministeren kan demtere mig, men så kommer han altså også til at demtere et officielt amerikansk regeringskontor, så det tror jeg ikke han gør.

Forsvarsministeren (Søgaard):

Må jeg sige til hr. Gert Petersen, at når jeg siger, at der er ved at blive en jævnbrydighed på det strategiske område, mener jeg naturligvis, at udviklingen går i den retning, ikke,

[Forsvarsministeren]

at der er det i øjeblikket. Der er stadig en amerikansk overvægt, men der er ved at blive en paritet imellem de to systemer op i 1980'erne. Hr. Gert Petersen glemmer uden videre, at Sovjetunionen har fået et langt større antal sprænghoveder end tidligere, så det er ikke bare en fortsat balance, hvor amerikanerne ligger ét sted og russerne et andet, på det område. Der sker en fortsat tilnærmelse af det særlige system.

Også kvalitetsmæssigt sker der en udvikling, som positivt er i Sovjetunionens favør. Det er den situation, som vi skal leve med, hvis vi ikke foretager os et eller andet på en række andre områder, som vi har drøftet her i dag, jeg havde nær sagt til hudløshed, hvor vi er bagefter.

Hr. Gert Petersen nævner mellemdistance-raketterne. Ja, vi har mellemdistanceraketter i Europa, men det er nogle ganske forældede muligheder, vi har dér, og vi begynder altså først nu at vurdere, om vi skal modernisere dem, eller hvad vi skal gøre på disse særlige områder. Her har Sovjetunionen ganske afgjort en meget fin fordel, idet de har mellemdistanceraketter, der som sagt går helt op til 5.000 km. Det er vi overhovedet ikke i besiddelse af. Det er altså den situation, vi står over for.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg spørger nysgerrigt forsvarsministeren. Jeg er jo ikke forsvarsminister, så jeg må henholde mig til de offentligt tilgængelige håndbøger, der bliver udgivet: hvad er det for nogle mellemdistanceraketter, som i hvert fald USA råder over? Jeg skal ikke udelukke, at der kan findes nogle gamle engelske, men jeg kan ikke se nogen angivet. USA har ingen mellemdistanceraketter og har ikke haft det i mange, mange år. Russerne har, kan man næsten sige, specialiseret sig i en lang periode i mellemdistanceraketter siden 1959-60 og deployeret disse 500-600 SS 4 og SS 5. Derimod har vi nogle kortdistanceraketter i Vesteuropa, Pershing, Honest John osv., men mellemdistanceraketter mener jeg ikke vi har haft.

Jeg havde i øvrigt håbet, at forsvarsministeren kunne bekræfte, at en del af Poseidon-u-bådsstyrken er tildelt NATO.

Forsvarsministeren (Søgaard):

Nu skal vi passe på, når vi drøfter mellemdistanceraketter, for der er jo flere typer af taktiske atomvåben. Her indgår Pershing I, som er det forældede våben, som skulle udskiftes, som en mellemdistanceraket, der kan skyde ca. 700 km, og det ved hr. Gert Petersen godt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Fjerde næstformand (Melchior):

Som tidligere meddelt vil afstemningen over de stillede dagsordensforslag blive udsat til tirsdag den 22. maj.

Meddelelser fra formanden:

Fjerde næstformand (Melchior):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Fra medlemmer af folketinget *Karen Dahlerup Andersen* og *Erling Dinesen*, der har orlov på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv, har jeg modtaget meddelelse om, at de fra og med den 21. maj 1979 atter kan give møde i tinget. Stedfortrædernes, *Klaus Ebbesens* og *Niels V. Andersens*, hverv som midlertidige medlemmer af folketinget ophører fra nævnte dato at regne.

Fra medlem af folketinget *Poulsgaard*, der har orlov på grund af sygdom, har jeg modtaget meddelelse om, at han fra og med den 22. maj 1979 atter kan give møde i tinget. Stedfortræderens, *Tanges*, hverv som midlertidigt medlem af folketinget ophører fra nævnte dato at regne.

Arbejdsmarkedsudvalget har afgivet:

Betænkning over forslag til lov om ændring af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring m.v. (Arbejdsgiverbetaling, nedsatte dagpenge, ferie, forhøjelse af medlemstallet som betingelse for anerkendelse, arbejdsgivernes kontakt med arbejdsformidlingen m.m.). (Lovforslag nr. L 150).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Uddannelsesudvalget har afgivet:

Betænkning over forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Om børnehave-

Forespørgsel [om NATO] af Gert Petersen (SF), Ole Henriksen (SF), Bjørn Poulsen (SF) og Ebba Strange (SF).

(Forespørgsel nr. XXXII. Anmeldt 4/5 79. Fremme af foresp. vedt. 10/5 79. Første del af foresp. (forhandlingen) foretaget 17/5 79. Forslag om motiveret dagsorden fremsat 17/5 79 af Bjørn Poulsen (SF), af Ib Christensen (DR) og af Robert Pedersen (S)).

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af *Robert Pedersen (S)* (se referatet 17/5 79)

vedtoges med 98 stemmer mod 41; 7 stemte hverken for eller imod.

Hermed bortfaldt følgende forslag:

Forslag om motiveret dagsorden af *Bjørn Poulsen (SF)* (se mødet 17/5 79)

Forslag om motiveret dagsorden af *Ib Christensen (DR)* (se mødet 17/5 79).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Tredje behandling af:

Forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster og aftaler m.v. i Grønland.

(Lovforslag nr. L 217. Fremsat 9/5 79. Første behandling 15/5 79. Betænkning 15/5 79. Anden behandling 17/5 79).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Steen Folke (VS):

Under andenbehandlingen af dette overenskomstindgreb i Grønland forsøgte jeg at foranledige blot et minimum af debat. Der var da også et par ordførere foruden mig, der tog ordet, men regeringspartiernes ordførere var tavse som østers, og Grønlandsministeren havde øjensynlig ikke den allermindste lyst til at bestige talerstolen og forsvare lovforslaget eller blot besvare de spørgsmål, der var direkte henvendt til ham. Jeg vil godt

forsøge mig én gang til her ved tredje og sidste behandling.

Jeg synes, dette overenskomstindgreb er en pinlig sag for de socialdemokrater og borgerlige, som om lidt rejser sig og vedtager det. Dette siger jeg ikke bare på grund af VS' generelle afstandtagen fra overenskomstindgreb – selv om det er et standpunkt, som vi lægger stor vægt på, mens jeg godt er klar over, at både socialdemokrater og borgerlige i almindelighed tager det langt mere afslappet – men i dette tilfælde er der tale om overenskomstindgreb på et arbejdsmarked, som ligger 4.000 km herfra, i et land, som den danske stat under stor fanfare har udstyret med et såkaldt hjemmestyre. Det er 3 uger siden, og dette overenskomstindgreb skulle blive det første bevis på, hvor lidt dette hjemmestyre er bevendt. Jeg tænker ikke bare på, at såvel den formelle som den reelle kompetence fortsat ligger hos den danske stat. Jeg tænker også på, at Grønlandsministeren hidtil har lagt uhyre stor vægt på, at de lovforslag, han fremsatte, havde opbakning fra Grønlands landsråd. Det var i en situation, hvor landsrådets funktion alene var rådgivende, sådan som det har været til den 1. maj i år.

I dag sidder der et landsting, der ikke kun er rådgivende. Men som sin første embedshandling efter hjemmestyrets indførelse og valget af det nye landsting fremsætter ministeren et lovforslag, som i hvert fald for § 10's vedkommende ikke støttes af landstinget.

Forleden dag blev et ændringsforslag om at pille § 10 ud af lovforslaget nedstemt. Jeg vil gerne endnu en gang spørge ministeren direkte: hvordan kan det være, at ministeren i denne sag – som jo er en ganske vigtig sag, det er ikke nogen trivial og ligegyldig bagatel – øjensynlig ikke har lagt særlig vægt på at få den opbakning fra landstinget til loven, som han i almindelighed påberåber sig at lægge så stor vægt på?

Dohrmann (FP):

Jeg synes, det har været både tankevækkende og også deprimerende her under udvalgsarbejdet at opleve, at den ene delegation efter den anden er kommet i udvalget og har sagt til os, at de end ikke har haft lejlighed til at fremsætte deres krav, de er slet ik-